

VolkerWessels

Duurzaamheidsverslag 2015

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
Samenvatting	
Economische resultaten	5
Sociale resultaten	6
Milieuresultaten	7
VolkerWessels	
Profiel en omgeving	9
Van visie naar impact	13

Duurzaamheidsthema's

 Veiligheid	17
 Grondstoffen	21
 Werkgelegenheid	26
 CO ₂ en energie	31
 Omgevingsmanagement	37
 Biodiversiteit	40
 Integriteit	43
 Levenskwaliteit	47

Maatschappelijke Raad van Toezicht

51

Over dit verslag

Over dit verslag	59
Assurance	61
Bijlage Duurzaamheidscijfers	62
Begrippenlijst	66
Colofon	71

Op de vorige pagina:

Het nieuwe deel van de A4, geopend in december 2015, dat de verbinding tussen Den Haag en Rotterdam verbetert, is het best in het landschap ingepaste stuk snelweg van ons land. De weg verdwijnt vanaf Delft langzaam uit zicht doordat het tracé steeds dieper komt te liggen en bij Schiedam een landtunnel ingaat. De geluidsoverlast wordt zo veel mogelijk ingeperkt door de toepassing van zogenoemd fluisterasfalt, geluidswanden en geluidsabsorberend materiaal in de tunnelmonden. Om de ecologische structuur over de snelweg door te zetten is een eco-aquaduct aangelegd.

Voorwoord

Namens de Raad van Bestuur

Afgelopen januari kwamen vijf experts uit verschillende disciplines ons stevig aan de tand voelen tijdens ons Platform CSR. We hadden hen uitgenodigd om te onderzoeken hoe ons begrip van 'levenskwaliteit' verbeterd kan worden. VolkerWessels gelooft namelijk dat bedrijven die de levenskwaliteit van burgers verhogen, uiteindelijk het meest succesvol zijn.

Maar wat bedoelen we met levenskwaliteit? Wie zijn wij om te beweren dat we daar verstand van hebben? Om ons te helpen bij het beantwoorden van deze vragen schoven de experts aan.

En daarom werken wij ook samen met het duurzame bedrijsvennetwerk De Groene Zaak. Daarom hebben we in 2015 onze eerste dialoog met eindgebruikers georganiseerd. En daarom nemen we jaarlijks deel aan de Sustainability Challenge, waarin we het afgelopen jaar met studenten een paar maanden nadachten over de Smart City van de toekomst.

Ons duurzaamheidsbeleid begint en eindigt bij levenskwaliteit van de eindgebruiker. Een beleid dat alleen maar zou bestaan uit reductie van ongewenste neveneffecten is visieloos. Natuurlijk maakt veiligheid op de bouwplaats deel uit van ons beleid, net als verbetering van afvalscheiding en reductie van onze CO₂-uitstoot. Maar het zijn instrumenten in een groter geheel dat richting heeft,

namelijk het samen bouwen aan een betere levenskwaliteit.

Wat wij willen toevoegen is kwaliteit voor de eindgebruiker. Niet de woningcorporatie, maar de bewoners. Niet de wegbeheerder, maar de weggebruikers. Niet een telecom-bedrijf, maar de mensen die connectiviteit nodig hebben.

Hoe weten we of we dit goed doen? We hebben de cultuuromslag in gang gezet om niet alleen financieel, maar ook maatschappelijk rendement te meten. Het afgelopen jaar hebben we een aanpak ontwikkeld, waarmee we maatschappelijk rendement op de korte, middellange en lange termijn gaan monitoren.

Op de lange termijn doen we dit door blijvend onderzoek te doen naar levenskwaliteit. We zijn steeds beter in overleg met stakeholders en, zoals hiernaast vermeld, andere maatschappelijke sectoren als de wetenschap. We houden trends in de gaten, zoals klimaatverandering, de toenemende schaarste van grondstoffen en de terugtrekkende overheid. Deze trends vertalen we naar onze doelstellingen.

Op de middellange termijn verzorgen we de monitoring door voor 2020 harde, duidelijke doelstellingen te formuleren. Denk aan reductie van CO₂, het verhogen van de toepassing van circulaire grondstoffen, het vergroten van de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en tot slot een veiligere werkomgeving.

Op de korte termijn sturen we op de doelstellingen voor 2020 door driemaandelijkse voortgang van bovenstaande vier thema's te bespreken met de directies van onze meer dan 120 werkmaatschappijen. In 2016 starten we met een interne communicatiecampagne: wat kan elke medewerker bijdragen aan een betere levenskwaliteit? Door kennis over bijvoorbeeld afvalscheiding binnen ons concern te delen, profiteren al onze werkmaatschappijen mee.

Hoewel de resultaten van bovenstaande vier thema's op schema liggen¹, willen we grotere stappen maken op sommige gebieden. Na aanvankelijk flinke voortgang te hebben geboekt, is de verhoging van ons afvalscheidingspercentage wat gestokt. Ook is het ons nog niet gelukt om met de bouwbranche een eenduidige systematiek te ontwikkelen voor het duurzaam inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Tot slot een paar prestaties waar we trots op kunnen zijn. We zijn als eerste geëindigd in de Forest 50: de rangschikking van FSC Nederland van hoe Nederlandse bouwbedrijven omgaan met duurzaam hout. Het door ons geproduceerde duurzame asfalt, gerecycled ZOAB, is erkend door Rijkswaterstaat.

En in 2015 hebben we onze eerste eindgebruikersdialoog georganiseerd. Dit geeft vertrouwen in het waarmaken van onze duurzame visie 'Samen bouwen aan een betere levenskwaliteit'.

Raad van Bestuur VolkerWessels

D. Boers

H.J. van der Kamp

J.G. van Rooijen

A. Vos

¹ Zie voor het verslag 'Duurzaamheidsthema's'

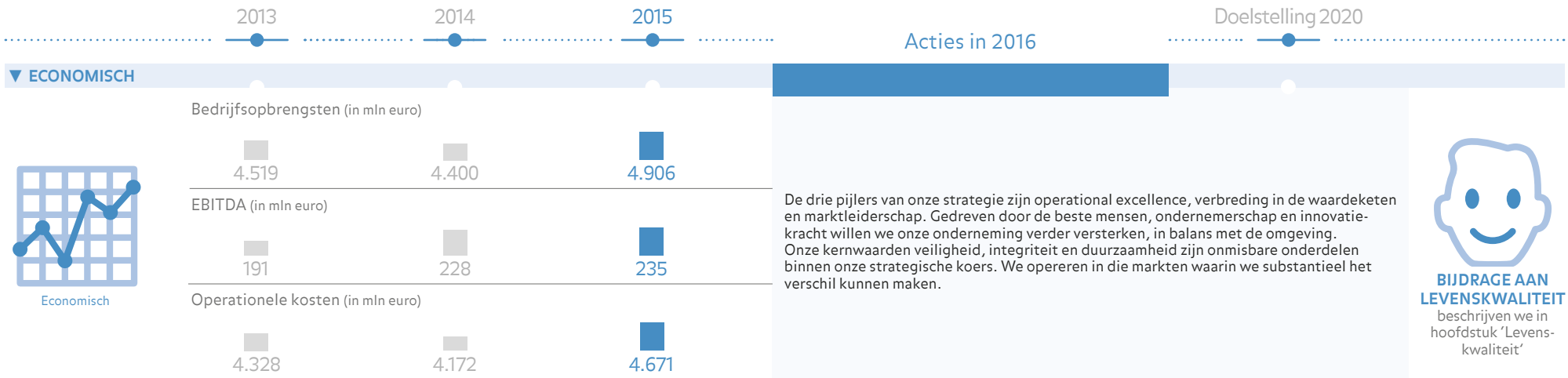

Samenvatting

- 5 Economische resultaten
- 6 Sociale resultaten
- 7 Milieuresultaten

Samenvatting

SAMENVATTING ECONOMISCHE RESULTATEN

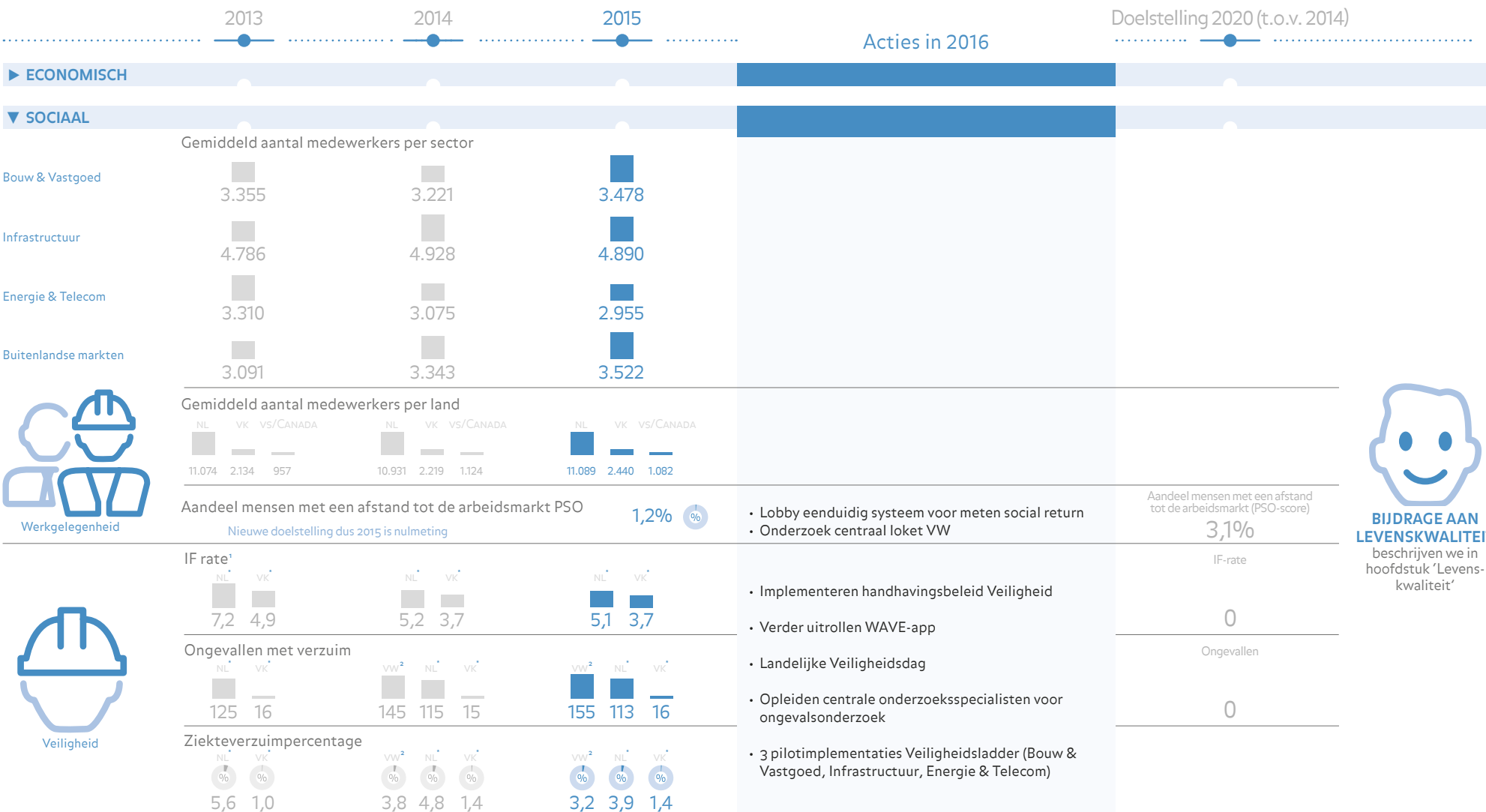

▶ SOCIAAL

▶ MILIEU

Samenvatting

SAMENVATTING SOCIALE RESULTATEN

BIJDRAGE AAN LEVENSKWALITEIT
beschrijven we in hoofdstuk 'Levenskwaliteit'

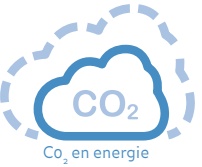
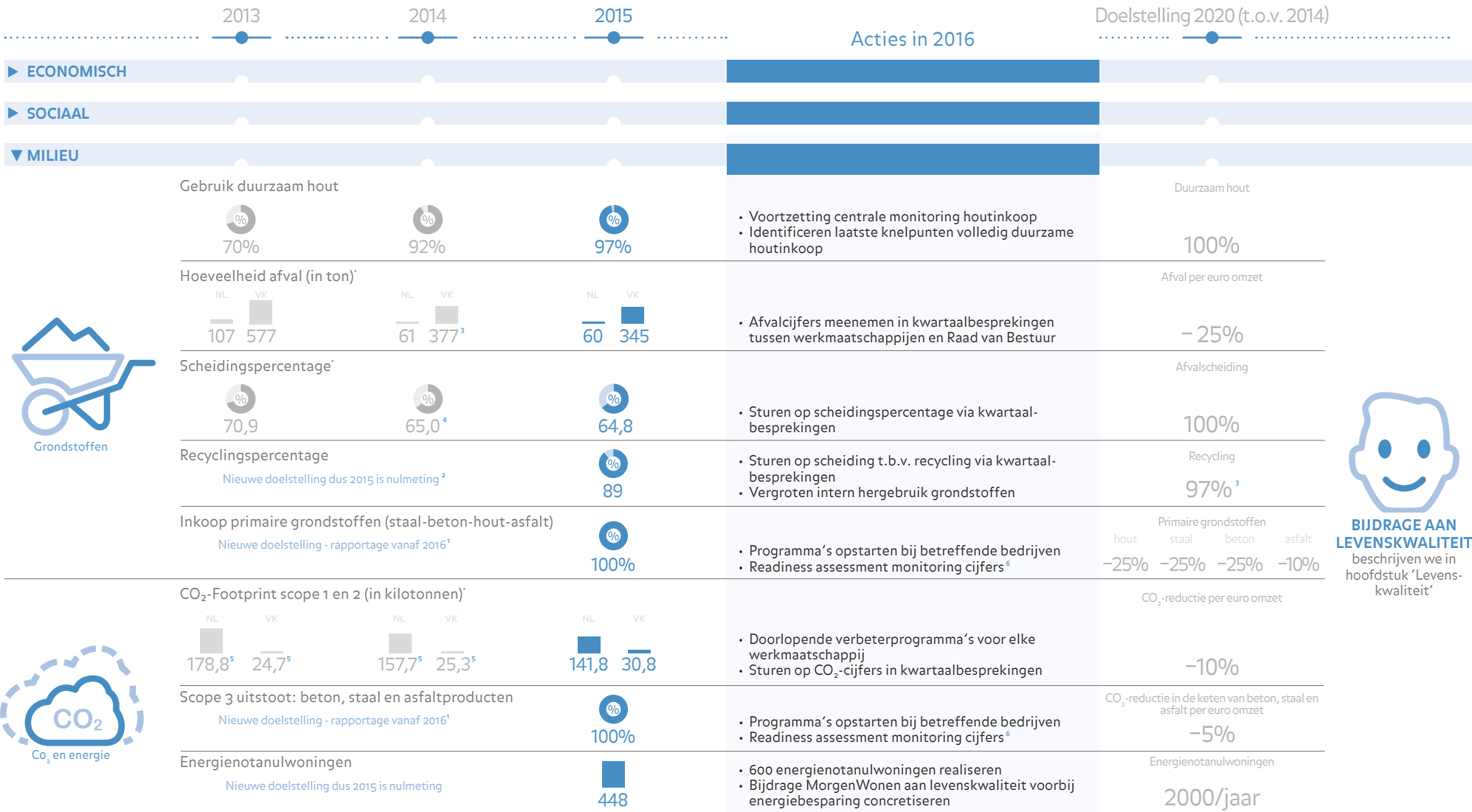
* Hierover heeft KPMG assurance verleend

¹ Dit jaar is er extra aandacht besteed aan het registreren van inleenkrachten. Dit heeft tot gevolg gehad dat het aantal beschikbare uren is gestegen. Enkele van onze bedrijven berekenen hun veiligheids- en gezondheidscijfers conform werkdagen in plaats van kalenderdagen. We hebben een impactanalyse gemaakt van de maximale afwijking die dit in de cijfers veroorzaakt. Deze blijkt niet significant.

² Inclusief vs/Canada

Samenvatting

SAMENVATTING MILIEURESULTATEN

BIJDRAGE AAN LEVENSKWALITEIT
beschrijven we in hoofdstuk 'Levenskwaliteit'

¹ Hierover heeft KPMG assurance verleend.
² Voor deze doelstellingen geldt een afwijkend basisjaar van 2015 in plaats van 2014.
³ De doelstelling is 97% en geen 100%, omdat er sommige materialen, zoals teerhoudend materiaal, niet gerecycled kunnen/mogen worden.
⁴ Afvalcijfers 2014 zijn naar aanleiding van voortschrijdend inzicht naar boven toe aangepast ten opzichte van voorgaande publicatie. Dit heeft voor het Verenigd Koninkrijk geleid tot een significante stijging (ruim 9%), voor Nederland is de stijging gering en niet significant.

⁵ Het scheidingspercentage voor 2014 is herberekend op basis van alle afvalstromen in overeenstemming met de methode gebruikt voor 2015. Voorheen werd hiervoor alleen SIRA informatie gebruikt.
⁶ De CO₂ uitstoot voor 2013 en 2014 is naar aanleiding van de vernieuwde CO₂-emissie factoren uit de SKAO 3.0 richtlijnen herberekend, waardoor deze cijfers iets lager zijn uitgekomen dan eerder gerapporteerd.
⁷ Een Readiness Assessment is gericht op het evalueren van de robuustheid van informatie over onze prestaties met als doel uiteindelijk hierover assurance te verkrijgen. Door de Readiness Assessment weten we goed wat we nog moeten verbeteren om dit volgend jaar te kunnen realiseren, zowel voor inkoop primaire grondstoffen als de gerelateerde Scope 3 emissies.

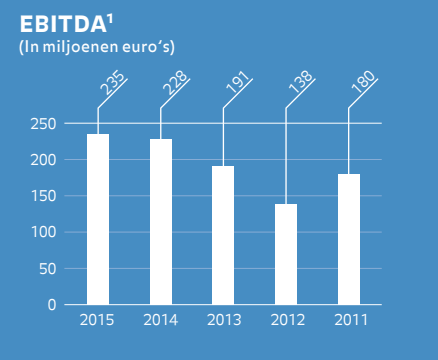
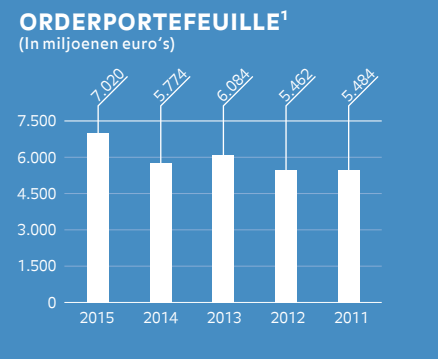
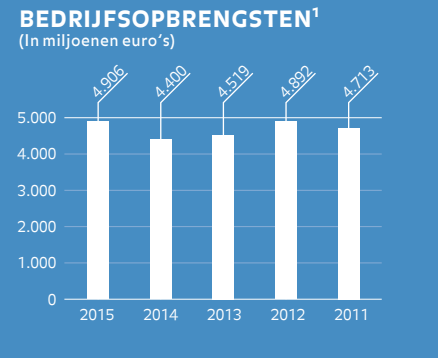
VolkerWessels

- 9 Profiel en omgeving
- 13 Van visie naar impact

Profiel en omgeving

Enthousiaste en vakkundige collega's, ondernemerschap en innovatiekracht. Met die eigenschappen en onze kernwaarden veiligheid, integriteit en duurzaamheid als randvoorwaarden creëren wij meerwaarde voor al onze stakeholders.

Circa 15.000 collega's in meer dan 100 ondernemingen uit Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Canada/Verenigde Staten vormen samen VolkerWessels. We zijn actief in drie marktsectoren: Bouw & Vastgoed, Infrastructuur en Energie & Telecom. We ontwikkelen, ontwerpen, bouwen, financieren, beheren en exploiteren. Dat doen we voor al onze stakeholders: van opdrachtgevers, medewerkers en aandeelhouders tot leveranciers en de maatschappij in brede zin.

Belangrijkste klanten

Bouw & Vastgoed

- Woningcorporaties
- Vastgoedbeheerders
- Projectontwikkelaars
- Private partijen

Infrastructuur

- Rijksoverheid
- Decentrale overheden
- Spoor-, weg- en vaarwegbeheerders

Energie & Telecom

- Energie- en netwerkbedrijven
- Industrie
- Telecomproviders

Belangrijkste leveranciers

Projectniveau

- Grondstoffen en bouwmaterialen
- Onderaanneming
- Materieel
- Afvalverwerking
- Logistiek

Bedrijfsniveau

- Mobiliteit
- Energie
- Zakelijke dienstverlening

¹ Onze activiteiten in de Verenigde Staten en Canada maken verder geen onderdeel uit van dit verslag en worden verder buiten beschouwing gelaten, met uitzondering van de veiligheidscijfers. Voor meer informatie, zie het hoofdstuk 'Over dit verslag'. Cijfers over 2013-2015 zijn conform NL GAAP. 2013 is daarbij omgerekend van IFRS naar NL GAAP voor vergelijkingsdoeleinden. Cijfers 2011-2012 zijn conform IFRS. Cijfers 2012 zijn exclusief waardeverminderingen.

Onze omgeving

De wereld om ons heen is in beweging. De samenleving verandert in een steeds sneller tempo. Deze veranderingen gebeuren op een steeds grotere schaal en verschuiven van lokaal naar mondiaal. Deze dynamische omgeving beïnvloedt ook ons: we worden voor uitdagingen gesteld in de vorm van externe risico's, die een bedreiging kunnen vormen voor de continuïteit van ons concern, maar tegelijkertijd bieden deze veranderingen ons ook kansen. Kansen om met nieuwe producten, diensten en samenwerkingsverbanden tegemoet te komen aan veranderende behoeften en zo bij te dragen aan levenskwaliteit.

Om deze kansen optimaal te benutten en de impact van risico's terug te dringen richt VolkerWessels zich op die innovatieve oplossingen, die positieve waarde toevoegen aan de maatschappij. We zoeken de balans tussen economische, sociale en milieuwaarde, die we met onze producten en diensten kunnen creëren. Dit vereist dat wij vooruit denken en actief in gesprek zijn met onze stakeholders en de maatschappij. Zo vergroten wij ons inzicht in onze invloed en kunnen we onszelf blijven verbeteren.

Wat betekent dit voor onze sector?

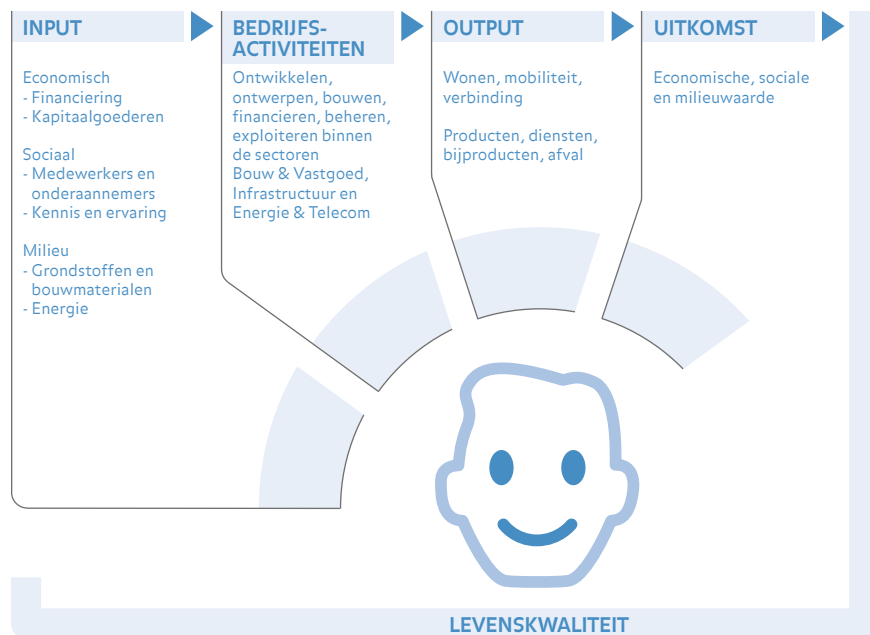
Onze verwachtingen blijven gematigd positief door de uitdagende marktomstandigheden in bepaalde sectoren. Door de veranderende aanbestedingswetgeving speelt kwaliteit, naast prijs, een steeds grotere rol in het aanbestedingsproces. VolkerWessels wil het verschil blijven maken met kwaliteit en zich onderscheiden met slimme, innovatieve en duurzame oplossingen, ook in moeilijke

TREND	WAT BETEKENT DIT VOOR VOLKERWESSELS?		THEMA
	RISICO ³	KANS	
Economische instabiliteit en crises	<ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende toegang tot financiering Onvoldoende investeringen Dalende overheidsuitgaven Toenemende concurrentie en prijsdruk 	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe financierings- en businessmodellen Publiek-private samenwerking Ketenintegratie Optimaal (her)gebruik grondstoffen en energie, duurzame energie 	<ul style="list-style-type: none"> Alle thema's <p>Zie ook: Risicoparagraaf Jaarverslag (strategische risico's)</p>
Veranderende beroepsbevolking	<ul style="list-style-type: none"> Werkloosheid Vergrijzing Verminderde arbeidsparticipatie kwetsbare groepen Onvoldoende aanwas jong talent Oplopende (zorg)kosten 	<ul style="list-style-type: none"> Social return beleid Duurzame inzetbaarheid Aanpassen gebouwde omgeving aan veranderende bevolking 	<ul style="list-style-type: none"> Werkgelegenheid Veiligheid Integriteit <p>Zie ook: risicoparagraaf Jaarverslag (arbeidscapaciteit en veiligheid en gezondheid op de werkvloer)</p>
Grondstoffenschaarste	<ul style="list-style-type: none"> Hoge prijzen (fossiele) energie Hoge grondstoffenprijzen Waterschaarste Toenemende strijd om landgebruik 	<ul style="list-style-type: none"> Duurzame energie Circulaire grondstoffen Alternatieve toepassingen voor grondstoffen en afval Combineren functies Herbestemmen bestaande voorraad 	<ul style="list-style-type: none"> Grondstoffen CO₂-uitstoot en energie Omgevingsmanagement Biodiversiteit
Klimaatverandering	<ul style="list-style-type: none"> Extreem weer en natuurrampen Verlies van biodiversiteit Instorten ecosystemen Schade aan infrastructuur Gevaar voor volksgezondheid 	<ul style="list-style-type: none"> Duurzame energie Energieneutrale of -leverende gebouwen Adaptatie gebouwde omgeving Herstellen ecosystemen 	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-uitstoot en energie Biodiversiteit Grondstoffen Omgevingsmanagement
Terugtrekkende overheid	<ul style="list-style-type: none"> Zwakkere instituties Economische en sociale instabiliteit Dalend vertrouwen Verminderde sociale cohesie 	<ul style="list-style-type: none"> Bijdragen aan levenskwaliteit Publiek-private samenwerking Social enterprise Versterken lokale identiteit 	<ul style="list-style-type: none"> Levenskwaliteit Werkgelegenheid Omgevingsmanagement Veiligheid Integriteit
Hyperconnectiviteit ²	<ul style="list-style-type: none"> Instorten van kritische informatie-infrastructuur Dataveiligheid en datafraude Cyberaanvallen Misbruik van technologieën 	<ul style="list-style-type: none"> Bijdragen aan veilige, betrouwbare infrastructuur Realtime managen van infrastructuur Internet of Everything mogelijk maken Slimme netten ontwikkelen 	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-uitstoot en energie Levenskwaliteit

² We hebben deze trend in 2015 toegevoegd vanwege het toenemende belang van technologie, data en connectiviteit, en de verbinding met onze sector Energie & Telecom.

³ We concentreren ons hier in het Duurzaamheidsverslag met name op externe risico's en kansen. In het Jaarverslag van VolkerWessels beschrijven we ook de interne risico's en kansen.

Bedrijfsmodel

markten. Een toenemende druk op het stedelijk gebied, de impact hiervan op de Nederlandse klimaatdoelstellingen en de aansluiting op de behoeftes van een vergrijzende bevolking: de trends die we waarnemen in onze omgeving hebben onmiskenbaar invloed op onze sector. De markt vraagt om integrale concepten, samenwerkingsverbanden met gezamenlijke doelstellingen en risico's, en nieuwe financierings- en business-

modellen als antwoord op deze complexe vraagstukken. Wij geloven dat we moeten denken vanuit de behoefte van de maatschappij, dat we deze nog beter moeten leren begrijpen en dat we ons hierin nog beter in moeten inleven. Hoe wij hier samen met onze stakeholders aan werken, leest u terug in het hoofdstuk 'Levenskwaliteit'. Een uitgebreide analyse van de markt per sector vindt u in ons Jaarverslag.

Wat betekent dit voor onze projecten?

VolkerWessels kent een grote diversiteit aan ondernemingen. Onderscheidend is onze decentrale organisatiestructuur. Dit decentrale model stimuleert het ondernemerschap van onze managers en medewerkers, zodat zij snel kunnen inspelen op de veranderende markt. Door deze ruimte voor eigen initiatief en doordat managers en medewerkers zich verantwoordelijk voelen voor hun eigen organisatie en hun omgeving kennen, wakkeren we innovaties en vernieuwende benaderingen aan. Wij vinden het belangrijk dat onze mensen zich goed kunnen inleven in de wensen van de klant en de maatschappij en dat zij een goede intuïtie hebben voor de nieuwe kansen, die daaruit voortvloeien. Tegelijkertijd staan we met onze gebundelde kennis van alle bouwdisciplines samen sterk in multidisciplinaire, integrale projecten, die steeds vaker voorkomen. Daarbij werken onze werkmaatschappijen intern intensief samen, zoals bijvoorbeeld binnen ons samenwerkingsverband VolkerInfra (sector Infrastructuur).

Strategische pijlers

In onze strategie maken wij een duidelijke keuze voor onze thuismarkten en een gezonde spreiding in activiteiten. De drie pijlers van onze strategie zijn operational excellence, verbreding in de waardeketen en markt-leiderschap. Gedreven door de beste mensen, ondernemerschap en innovatiekracht willen we onze onderneming verder versterken, in balans met de omgeving. Onze kernwaarden

veiligheid, integriteit en duurzaamheid zijn onmisbare onderdelen binnen onze strategische koers. We opereren in die markten, waarin we substantieel het verschil kunnen maken. Dat betekent een kritische en vastberaden kijk op kansen en uitdagingen, en een sterke focus op (kwalitatief) marktleiderschap, een brede positie in de waardeketen, meerjarige contracten en onderscheidende specialismes.

Risicobeheersing

Het effectief beheren van risico's en kansen is essentieel voor het succesvol realiseren van onze strategische doelstellingen. Wij borgen continuïteit op de lange termijn door een goed renderende onderneming te zijn binnen onze marktsectoren. De Raad van Bestuur is eindverantwoordelijk voor het identificeren, prioriteren, beheersen en controleren van risico's. Daarvoor maakt ze onder andere gebruik van de kwartaalgesprekken met de directies van werkmaatschappijen en van concrete indicatoren voor het volgen van risico's in de tijd. Zo hebben we voor de risico's rondom veiligheid en gezondheid onze veiligheidsindicatoren en meten we onze afhankelijkheid van grondstoffen en fossiele brandstoffen met indicatoren op het gebied van CO₂ en verbruik van primaire grondstoffen. Deze indicatoren zijn terug te vinden in de thema-hoofdstukken in dit Duurzaamheidsverslag. Meer informatie over onze risicobeheersing leest u in de risicoparagraaf in ons Jaarverslag.

“Wij geloven dat we moeten denken vanuit de behoefte van de maatschappij”

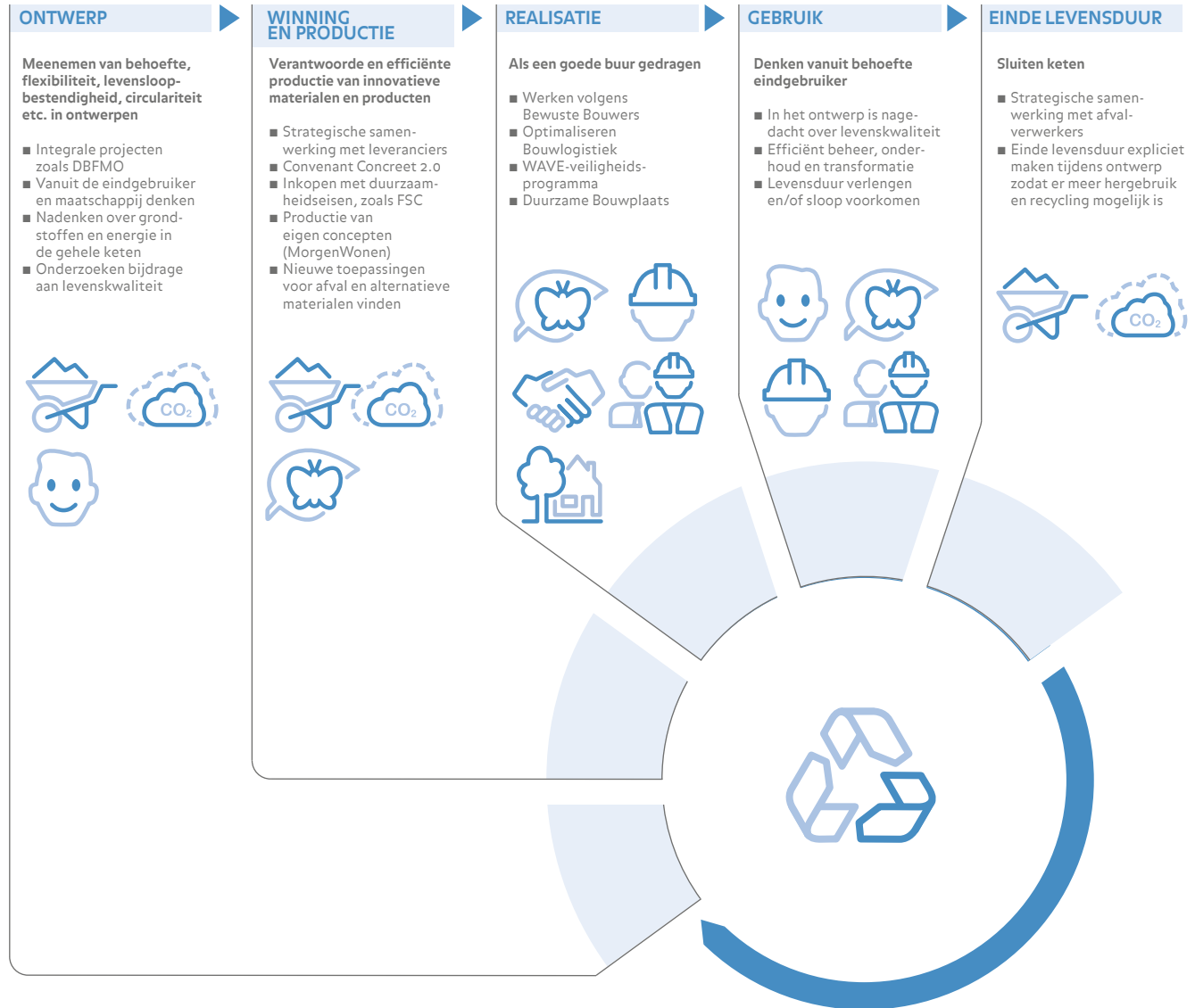
Wat betekent dit voor onze keten?

Om vanuit de maatschappelijke behoefte te kunnen denken en tot innovatieve oplossingen te komen, is het nodig om samen te werken met alle partners in de gehele keten. Dit vraagt om een andere houding en andere kennis dan van een klassieke bouwer. Deze verschuiving betekent dat we niet in individuele producten denken, maar juist in integrale proposities en innovaties, die aansluiten bij of zelfs vooruitlopen op de vraag vanuit de samenleving. Door in en tussen de verschillende fasen in de keten samen te werken en kennis te delen kunnen we de grondstoffen-, afval- en energiestromen beter op elkaar aan laten sluiten en toewerken naar een circulair systeem.

We hebben de meeste invloed tijdens het ontwerp en de realisatie. In deze fasen kunnen wij onze invloed inzetten om de rest van de keten positief te beïnvloeden. Als onderdeel van onze strategie werken wij aan verbreding in de waardeketen door activiteiten toe te voegen op het gebied van dienstverlening, financiering, beheer en onderhoud en exploitatie. Voorbeelden zijn DBFMO⁴-contracten en prestatiecontracten voor beheer en onderhoud. Deze verbreding zorgt ervoor dat we meer invloed krijgen op de andere fasen in de keten. ■

⁴ DBFMO staat voor Design, Build, Finance, Maintain en Operate

Waardeketen

Van visie naar impact

Samen werken aan een betere levenskwaliteit. Om die doelstelling waar te maken is het belangrijk dat we de koppeling maken tussen deze maatschappelijke waarde en ons kernproces: het ontwikkelen, bouwen en beheren van gebouwen, infrastructuur en netwerken.

Dat is waar wij de meeste invloed op hebben en waar we de kennis en kunde van onze medewerkers het beste kunnen benutten. Het uitgangspunt is een goede balans tussen economische, sociale en milieuwaarde. Hoe kunnen we met onze producten en diensten een bijdrage leveren aan levenskwaliteit? En hoe kunnen we hierin samenwerken met onze werkmaatschappijen, partners en andere externe stakeholders?

Dit vereist een andere manier van nadenken. Niet ons eigen bouwproces is leidend, maar het perspectief van de eindgebruiker en samenleving. Dat betekent dat we ons moeten verdiepen en steeds beter leren begrijpen wat er tijdens het gebruik van een woning of een weg gebeurt. Zo bedienen we de maatschappij het beste. Dit levert onszelf uiteindelijk ook het meeste op. Bovendien kunnen we onze doelstelling niet alleen bereiken. Hiervoor hebben we intensieve samenwerking nodig met alle betrokken stakeholders. Alleen door onze gezamenlijke kennis en inzet te bundelen kunnen we onze ambitie waarmaken.

Strategie

Onze concernstrategie richt zich op het ondersteunen en bevorderen van initiatieven, innovaties en samenwerkingen van en tussen de werkmaatschappijen. Binnen onze decentrale organisatie vormen de expertise, het ondernemerschap en het initiatief van onze ondernemingen het fundament van ons beleid en de belangrijkste bronnen van innovaties. Door het verbinden, verbreden en opschalen van deze initiatieven vergroten we onze positieve impact. Concernbreed geven we invulling aan deze strategie met behulp van:

- **Stakeholderdialoog:** een continue samenwerking en kritisch gesprek met onze interne en externe stakeholders, van medewerker tot eindgebruiker

- **Duurzaamheidsthema's:** centrale thema's met concrete doelstellingen voor 2020, die onze inspanningen richting geven en meetbaar maken
- **Innovatie en kennisdeling:** stimuleren met het interne PlanetFit label, verschillende innovatiesessies en samenwerking met externe kennispartners
- **Levenskwaliteit:** samen met externe partners werken we aan het doorvertalen van dit overkoepelende thema naar concrete maatregelen in onze projecten
- **Maatschappelijke Raad van Toezicht:** nieuw orgaan bestaande uit externe duurzaamheidsexperts, dat ons bestuur adviseert over het verder vergroten van onze maatschappelijke impact

LEVENSKWALITEIT

Om richting te geven aan ons beleid hebben wij samen met onze stakeholders onze centrale duurzaamheidsthema's benoemd. Dit zijn thema's waarvan wij en onze stakeholders vinden dat ze het meest belangrijk zijn, en waar wij tegelijkertijd invloed op kunnen uitoefenen¹. Voor elk thema zijn concrete doelstellingen en indicatoren benoemd, die we op concernniveau monitoren en waarvoor we centrale kaders en programma's opstellen. Onze werkmaatschappijen vertalen die kaders naar eigen doelstellingen, acties, innovaties en samenwerkingsverbanden. Het thema levenskwaliteit is leidend en verbindt de andere thema's. Wij stellen onszelf daarom continu de vraag: 'Hoe dragen onze activiteiten bij aan een betere levenskwaliteit?' Het traject rondom Levenskwaliteit lichten we uitgebreid toe in een apart hoofdstuk, dat volledig gewijd is aan dit thema. De Maatschappelijke Raad van Toezicht deelt haar bevindingen van de afgelopen periode ook verderop in dit verslag.

Stakeholderdialoog

Binnen onze drie stakeholderdialogen bespreken we met onze stakeholders wat belangrijke thema's zijn, wat er van ons wordt verwacht en hoe we hierin met onze stakeholders kunnen samenwerken.

Dialog 1: Strategische dialoog (jaarlijks)

Wie Bestuurders en externe stakeholders
Wat Maatschappelijke trends, thema's en verwachtingen
Waarom Input voor visie en strategie
Belangrijkste uitkomsten De wereld verandert en daarmee ook de vraag. VolkerWessels moet hierin mee veranderen, bepalen waar ze het verschil kan maken en dit vervolgens concreet en meetbaar maken.

Dialog 2: Operationele dialoog (halfjaarlijks)

Wie Vertegenwoordigers werkmaatschappijen en externe stakeholders
Wat Concrete invulling van strategie
Waarom Input voor acties en programma's
Belangrijkste uitkomsten Kijk verder dan de vraag van de opdrachtgever. Welke maatschappelijke behoefte zit er achter die vraag? En welk probleem pak je daarmee voor de maatschappij aan?

Dialog 3 (NIEUW): Eindgebruikersdialoog (jaarlijks)

Wie Eindgebruikers
Wat Bijdragen aan levenskwaliteit
Waarom Input voor bijdragen aan levenskwaliteit

Belangrijkste uitkomsten Eindgebruikers hechten veel waarde aan keuzevrijheid

Over de eindgebruikersdialoog, die we in 2015 onder andere vorm hebben gegeven in een bewonersavond op het project Sterrenberg, vertellen we meer in het hoofdstuk Levenskwaliteit.

Naast deze vaste momenten hebben wij op nog veel meer manieren doorlopend contact met onze stakeholders. Voorbeelden van deze samenwerking met stakeholders in 2015 zijn:

Stakeholder	Voorbeeld van samenwerking
Kennisinstelling	TNO, Hogeschool Utrecht en Hogeschool Rotterdam – proeftuin Bouwlogistiek Het Groene Brein – coalitie sociale waardecreatie
NGO	FSC Nederland – FSC Convenant, MVO Nederland – Concreet 2.0
Opdrachtgever	Gemeente – Lidmaatschap Economic Board of Utrecht
Studenten	Sustainability Challenge, presentaties tijdens seminars en college's
Sector	Bewuste Bouwers
Sociale instanties	Talent voor Rotterdam
Omgeving	Bewonersavonden
Eindgebruiker	Eindgebruikersdialoog bewoners Sterrenberg
Wetenschap	Maatschappelijke Raad van Toezicht
Medewerkers	Innovatiemarathon en workshops over duurzaamheid
Leverancier	Verhogen scheidings- en recyclingpercentage

Sturen op impact

Een duidelijke focus in thema's en doelstellingen is belangrijk om daadwerkelijk impact te hebben en goed te kunnen communiceren naar medewerkers en andere stakeholders. Al onze duurzaamheidsthema's kennen concrete doelstellingen, die zich zowel op onze eigen organisatie richten (bijvoorbeeld onze eigen CO₂-uitstoot) als op de keten (bijvoorbeeld de uitstoot tijdens het gebruik van de door ons gebouwde woningen). De impact die we op deze manier elders in de keten hebben, draagt bij aan het bereiken van onze ambities op het gebied van levenskwaliteit. Deze 'verbreding' van het duurzaamheidsbeleid sluit ook aan bij onze concernstrategie, die zich onder andere richt op een brede positie in de waardeketen. Dat we ons eigen kernproces zo veilig, circulair, inclusief energie en CO₂-zuinig mogelijk inrichten, is een basisvoorwaarde.

In onze decentrale organisatiestructuur zijn sturing en verantwoording afleggen belangrijk om onze visie te waarborgen en onze doelstellingen te realiseren. VolkerWessels werkt hiervoor met zogenaamde In Control Statements. Hierin leggen directies van werkmaatschappijen verantwoording af over het beleid en de prestaties. De duurzaamheidsprestaties maken hier integraal onderdeel van uit. In periodieke gesprekken met de directies van werkmaatschappijen gebruikt de Raad van Bestuur de Statements om de duurzaamheidsprestaties te monitoren en hierop te sturen. Daarnaast worden de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren voor de werkmaatschappijen sinds 2015 vier keer per jaar kwantitatief op deze wijze gemonitord en besproken tussen

¹ In de Bijlage Materialiteit beschrijven we uitgebreid het jaarlijkse proces voor de materialiteitsanalyse inclusief de uitkomsten van deze analyse voor de afgelopen jaren.

“Het historische **klimaatakkoord** van 2015 dwingt burgers, bedrijven en overheden hier samen de schouders onder te zetten. VolkerWessels wil hierin een **katalyserende rol** spelen. Het vraagt veel en is een leuke uitdaging voor alle medewerkers.”

Tjerk Wagenaar
Directeur
Stichting Natuur & Milieu

de werkmaatschappij en de Raad van Bestuur. Deze besprekingen gingen in 2015 met name over correctheid, compleetheid en tijdigheid van de aangeleverde gegevens. In 2016 zal er meer inhoudelijk naar de cijfers worden gekeken. In de komende jaren willen we hierbij nog steviger gaan sturen op het behalen van onze doelstellingen en de bijdrage, die werkmaatschappijen hieraan leveren. De beloning van directieleden is mede afhankelijk van de veiligheidsprestaties.

Het Platform CSR (Corporate Social Responsibility) is het centrale beslisorgaan op het gebied van duurzaamheid. Vertegenwoordigers van de Raad van Bestuur en directieleden uit alle sectoren hebben zitting in dit platform. De Raad van Bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleid en het behalen van de doelstellingen. De afdeling CSR ondersteunt, coördineert en faciliteert de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid door de werkmaatschappijen en rapporteert aan het Platform CSR en de Raad van Bestuur.

Innovatie en kennisdeling

Het stimuleren van innovatie en het vergroten van kennis en kennisdeling is essentieel voor het realiseren van ons beleid. Intern realiseren we bekendheid voor innovaties van werkmaatschappijen met ons eigen duurzaamheidslabel PlanetFit. Om PlanetFit nog prominenter op de kaart te zetten is de link met innovatie versterkt. Het zal een breder platform bieden

voor zowel kleine innovaties, als PlanetFit-innovaties, als innovatieve, duurzame projecten, als grote innovaties, die ook naar buiten toe meer aandacht zullen krijgen.

Hiervoor wordt sterker de connectie tussen de werkmaatschappijen gelegd, en zijn de eerste stappen richting een hernieuwd Platform Innovatie gezet. Op de jaarlijkse Innovatiedag en tijdens de Innovatie-marathon is er volop gelegenheid voor werkmaatschappijen om hun innovaties te presenteren. Tijdens dit soort bijeenkomsten werken we aan koppeling en opschaling van deze innovaties en starten we nieuwe samenwerkingsverbanden op. Om duurzaam-

heid nog sterker te verankeren in ons kernproces en in onze werkwijze hebben we in 2015 ook gewerkt aan duurzaamheid in aanbestedingen. Dit deden we onder andere door hier instrumenten voor te ontwikkelen en workshops voor onze medewerkers te organiseren waardoor kennis en bewustzijn over duurzaamheid werden vergroot.

In het denken vanuit de eindgebruiker en de maatschappij zijn ideeën en kennis van buiten zeer waardevol om tot concrete maatregelen en oplossingen te komen. Zo vragen wij jaarlijks in de Sustainability Challenge studenten uit het hele land om out-of-the-box oplossingen te bedenken voor concrete vraagstukken rondom levenskwaliteit. ■

“Duurzaamheid is voor mij doorslaggevend geweest in de keuze van mijn woning”

– Bewoner tijdens eindgebruikerdialog

Duurzaamheidsthema's

- 17 Veiligheid
- 21 Grondstoffen
- 26 Werkgelegenheid
- 31 CO₂ en energie
- 37 Omgevingsmanagement
- 40 Biodiversiteit
- 43 Integriteit
- 47 Levenskwaliteit

Veiligheid

DUURZAAMHEIDSTHEMA'S VEILIGHEID

Veiligheid staat bovenaan bij alles wat we doen. Aan veiligheid doen we geen concessies. Daarom is onze kernwaarde: we werken veilig of we werken niet.

We hebben een bedrijfscultuur, waarin veiligheid voortdurend in ons bewustzijn is verankerd. Dit is meer dan het volgen van gezamenlijke regels en wetgeving. Het is een manier van werken. Daarom richten we ons met het veiligheidsprogramma **wave** (Wees Alert! Veiligheid Eerst!) op het vergroten van het veiligheidsbewustzijn binnen ons concern (exclusief offshore en buitenland). Veiligheid speelt daar uiteraard een zeer belangrijke rol, maar binnen deze sectoren zijn er andere veiligheidsregels en heerst er een andere cultuur.

Veiligheid is een verantwoordelijkheid van ons allemaal en gaat verder dan de veiligheid van onze eigen medewerkers. In onze samenwerkingsverbanden, zoals binnen de Governance Code 'Veiligheid in de Bouw' en binnen ons **wave** programma werken we daarom

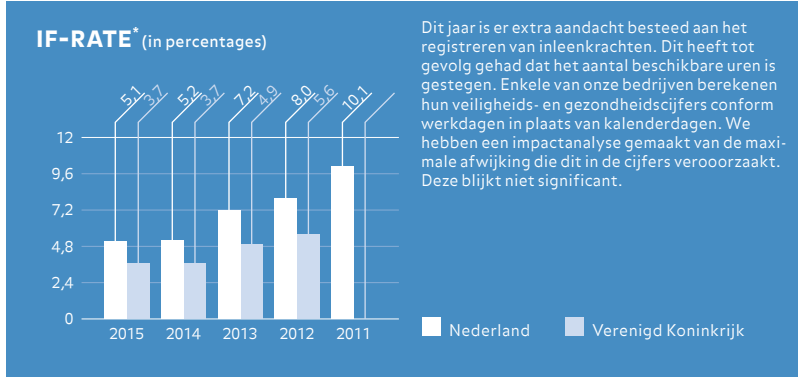
Op de jaarlijkse Veiligheidsdag staan we samen extra stil bij veiligheid.

Doelstellingen Veiligheid 2020

- Versterking van de veiligheidscultuur¹
- Verder uitrollen centrale registratie ongevallen
- Onderaannemers betrekken bij WAVE
- WAVE en SSB als elkaar versterkende programma's¹
- Concernbreed doorvoeren veiligheidspaspoort
- Actief meewerken aan ontwikkeling van producten volgend uit de Governance Code 'Veiligheid in de Bouw'

¹ Nieuwe doelstellingen 2015. Deze hebben we toegevoegd omdat om in te spelen op de ontwikkelingen, die we op deze punten in 2015 hebben gezien.

Resultaten Veiligheid

^{*} Hierover heeft KPMG assurance verleend.

samen aan veiligheid voor alle stakeholders, zoals onderaannemers, leveranciers, opdrachtgevers, omgeving en eindgebruikers. Of we veilig werken staat niet ter discussie binnen ons concern. Toch blijft het wel belangrijk dat we hier voortdurend aandacht aan besteden. Dat beeld wordt bevestigd door een aantal ongevallen, die ook in het jaar 2015 nog steeds plaatsvonden. Het strikt blijven hanteren van onze WAVE waarden en regels is hierbij van groot belang. Dat geldt ook richting onze ingehuurde medewerkers, onderaannemers en leveranciers. Hier zal de komende jaren meer aandacht en energie naar uit moeten gaan. We zullen hen mee moeten nemen in de WAVE filosofie en hen ook daarop aan moeten spreken als dat nodig is.

Veiligheidswaarden

Kernwaarde

Veiligheid Ik werk veilig of ik werk niet

Waarden

Consequent	Veiligheid is onderdeel van alles wat we doen
Verantwoordelijk	Ik ben verantwoordelijk voor mijn eigen veiligheid en die van anderen
Leerbereid	Ik wil leren van ongevallen en bijna-ongevallen
Open	Ik spreek anderen aan op onveilig gedrag en veiligheid
Actie	Ik stop onveilig werk; zo nodig leg ik het werk stil
Respect	Ik accepteer dat ik aangesproken word op veiligheid
Eerlijk	Ik meld alle ongevallen en bijna-ongevallen

Veiligheidsregels

Gebruik de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)

Zorg voor veilig afzetting bij de werkplek

Gebruik de juiste (goedgekeurde) arbeidsmiddelen en gereedschappen

Zorg voor een opgeruimde werkplek

Doe een LMRA (Laatste Minuut Risico Analyse)

Niet werken of rijden onder invloed van alcohol en/of drugs

Niet roken buiten de daarvoor bestemde gebieden

Veiligheidscultuur

We zien dat de volwassenheid van de veiligheidscultuur een steeds belangrijkere rol speelt in aanbestedingsprocedures. Een bepaling als 'binnen een jaar heeft het project aantoonbaar een proactieve veiligheidscultuur' komen we steeds meer tegen in contracten. Op dit moment is de Veiligheids-ladder, ontwikkeld door ProRail, het enige instrument waarmee onafhankelijk aantoon-

“ProRail feliciteert VolkerRail met het behalen van **trede vier** van de Veiligheidsladder. Het is fantastisch om te zien hoe goed dit instrument aanslaat, en dat VolkerRail daarbij het **voortouw** neemt.”

Pier Eringa
President-directeur
ProRail

baar kan worden gemaakt hoe volwassen de veiligheidscultuur binnen een bedrijf is. Onze werkmaatschappij VolkerRail heeft als eerste van de erkende spooraanemers een proactieve veiligheidscultuur bereikt in 2015 (trede 4 van de Veiligheidsladder). Deze prestatie draagt bij aan onze doelstelling om onze veiligheidscultuur te versterken. De Veiligheidsladder is per 1 oktober 2015 ook toepasbaar in andere branches dan de spoorbranche. Om deze reden wil VolkerWessels de Veiligheidsladder binnen het concern toe gaan passen bij een aantal werkmaatschappijen, die buiten de spoorbranche werkzaam zijn.

'Zero accidents'-beleid

In 2014 werkte VolkerWessels mee aan een wetenschappelijk internationaal onderzoek van TNO in het kader van de 'Zero Accidents Vision'. Het is voor het eerst dat zo'n breed onderzoek naar nul ongevallen heeft plaatsgevonden. In totaal hebben zeventwintig Europese bedrijven uit zeven landen een bijdrage geleverd aan het onderzoek. Het delen van kennis binnen dit netwerk helpt bij het ontwikkelen van een 'zero accidents'-beleid. Onder andere de resultaten, ervaringen en succesvolle praktijkvoorbeelden kunnen VolkerWessels helpen bij het eventueel realiseren van een nul ongevallen beleid. In 2015 is het eindrapport van TNO verschenen.

Screenshot
WAVE-app.

Registratie en WAVE-app

De centrale registratie van ongevallen met verzuim is in 2015 verder uitgebreid. De WAVE-app gaat het centraal melden van ongevallen in de komende jaren alleen maar makkelijker maken. We scherpen onze doelstelling voor registratie verder aan door deze te verbreiden naar het ook centraal registreren

van ongevallen zonder verzuim en bijna-ongevallen.

De WAVE-app is in april 2015 gelanceerd en direct in gebruik genomen door een aantal werkmaatschappijen. Deze app maakt het melden van onveilige situaties en ongevallen voor iedereen binnen VolkerWessels snel en eenvoudig. Bovendien worden meldingen opgeslagen en geëvalueerd, zodat we met elkaar kunnen leren van deze onveilige situaties en ongevallen. Na de lancering in april is de app uitgebreid getoetst aan de nieuwe eisen voor informatiebeveiliging van VolkerWessels en veilig bevonden. Tevens is de app beschikbaar gekomen voor alle besturingssystemen. In 2016 kan de app VolkerWessels-breed uitgerold en gebruikt gaan worden.

De belangrijkste indicator voor veiligheid is de Incident Frequency Rate (IF-rate). Ondanks een toenemende aandacht voor veiligheid is de IF-rate dit jaar ongeveer gelijk gebleven.

Veiligheid in de keten

Bij een aantal werkmaatschappijen zien we al dat onderaannemers worden betrokken bij WAVE. Bij het contracteren van onderaannemers is WAVE een gespreksonderwerp. Ook nemen onderaannemers deel aan WAVE-workshops en WAVE-dagen. In 2015 hebben er 5.289 medewerkers van onderaannemers deelgenomen aan onze workshops. In de komende jaren streven we ernaar dat steeds meer werkmaatschappijen het gesprek over WAVE gaan voeren met hun onderaannemers. In ons nieuwe Handhavingsbeleid Veiligheid is opgenomen hoe we met onze onderaannemers en leveranciers omgaan bij het niet naleven

WAVE is het veiligheidsprogramma van VolkerWessels. WAVE staat voor Wees Alert! Veiligheid Eerst!

Video bekijken? Ga naar: <https://vimeo.com/149248415>

van de veiligheidsregels en -waarden. De basis is hier, net zoals bij eigen medewerkers, dat we ervan uitgaan dat het volwassen gesprek ertoe leidt dat de (medewerker van de) onderaannemer of leverancier zijn gedrag aanpast. Mocht dat niet het geval zijn dan zijn er mogelijke vervolgstappen zoals een waarschuwing, verwijdering van de bouwplaats of beëindiging van de samenwerkingsovereenkomst.

Een andere ontwikkeling is dat we steeds meer inzien dat veilig bouwen al begint tijdens de voorbereiding van een project: het vooraf bedenken wat je gaat bouwen, wat je daarvoor nodig hebt, wanneer je dat doet en met wie je samenwerkt. De overeenkomsten met het Samen Slimmer Bouwen concept, waarbinnen LEAN, BIM en Ketensamenwerking centraal staan, zijn hierin erg groot. Uit onze praktijkervaring met sssb-sessies blijkt dat samenwerking succesvol is. Het bijvoorbeeld dagelijks stilstaan bij de uit te voeren activiteiten vanuit de gezamenlijk bedachte planning is heel goed te combineren met het direct bespreken van de veiligheidsrisico's van de activiteiten.

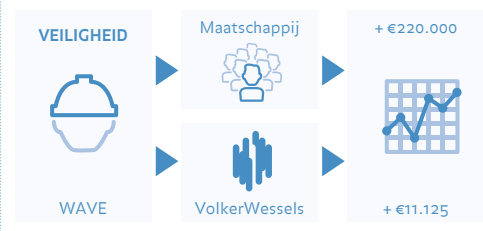
We willen in de toekomst Samen Slimmer Bouwen en WAVE daarom nog meer in gaan zetten als elkaar versterkende programma's.

Governance Code 'Veiligheid in de Bouw'

De Governance Code is een samenwerking tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers in de sector en gaat over een aantal langer lopende initiatieven, die allen in 2014 zijn gestart. Binnen deze initiatieven werken we aan het verhogen van het veiligheidsniveau en het verbeteren van de veiligheidscultuur in de sector. Zo is er het initiatief om te komen tot één basistraining veiligheid (2017) en één toegangspas (2016) voor het vastleggen van persoons- en opleidingsgegevens voor de toegang tot de bouwplaats. Dit wordt afgestemd met het initiatief 'bouwplaats-ID' vanuit de Bouw-CAO en sluit aan bij onze doelstelling om concernbreed het veiligheidspaspoort door te voeren. Daarnaast wordt gewerkt aan een uniforme set aan veiligheidskleding. In de Veiligheidskrant van september 2015, die naar alle medewerkers van VolkerWessels is verzonden, is uitgebreid stilgestaan bij het waarom en het wat van de Governance Code.

Verantwoordelijkheden

Onder leiding van de Raad van Bestuur ziet het Platform Veiligheid toe op de doorontwikkeling en de uitvoering van het veiligheidsbeleid en het WAVE-programma. Veiligheid is een vast onderdeel op de agenda bij alle managementvergaderingen. De veiligheidscijfers en het veiligheidsbeleid zijn ook standaard agendapunten in de kwartaalgesprekken tussen de Raad van Bestuur en de directies van de werkmaatschappijen. Hierin worden verklaringen voor en maatregelen ter verbetering van de veiligheidsprestaties besproken. Veiligheid is net zoals de kernwaarden integriteit en duurzaamheid integraal onderdeel van de beloning van het management en de directies. In 2015 is een veiligheidsmanager op concernniveau aangesteld. ■

Maatschappij: Afname immateriële schade. De daling van het aantal ongevallen van 2014 naar 2015 resulteert in een afname van potentiële immateriële schade (leed, verdriet), welke is gebaseerd op een vast percentage van de Value of Statistical Life (vosL). **VolkerWessels:** Maximale afname verzuimkosten. Deze is gebaseerd op het gemiddeld aantal verzuimdagen en het aantal verzuimgevallen per jaar. Deze bedragen zijn indicatief en gebaseerd op aannames. Deze kunt u vinden op onze website: <http://www.volkerwessels.com/nl/corporate-responsibility>

- Hoogtepunten 2015**
- Doorgroeien VolkerRail naar niveau 4 van de Veiligheidsladder
 - Invoeren WAVE-app voor het melden van incidenten en onveilige situaties
 - Raamwerk van alle WAVE trainingen is beschikbaar gesteld op intranet
 - Uitbrengen VolkerWessels Veiligheidskrant met succesvolle voorbeelden van invulling WAVE door werkmaatschappijen
 - Vaststellen Handhavingsbeleid Veiligheid dat per 1 januari 2016 van kracht wordt
 - Tweede WAVE dag alle Bouw & Vastgoedbedrijven met thema 'werken op hoogte'
- Acties 2016**
- Implementeren en toepassen Handhavingsbeleid Veiligheid
 - Verder uitrollen WAVE-app
 - Landelijke Veiligheidsdag met als thema Verkeersveiligheid (tevens het jaarthema)
 - Het leren van ongevallen. Voor de ernstige ongevallen wordt een aantal onderzoekspecialisten opgeleid om VolkerWessels breed werkmaatschappijen te ondersteunen bij het doen van ongevalsonderzoek
 - Verder professionaliseren van de veiligheidsprofessionals
 - 3 pilotimplementaties van de Veiligheidsladder bij een werkmaatschappij per sector (Bouw & Vastgoed, Infrastructuur, Energie & Telecom)

Grondstoffen

DUURZAAMHEIDSTHEMA'S GRONDSTOFFEN

Materialen vormen een onmisbaar onderdeel van ons kernproces en onze projecten. Tegelijkertijd veroorzaken het gebruik van primaire grondstoffen en de productie en verwerking van afval een grote negatieve milieudruk.

Om uitputting van grondstoffen tegen te gaan focussen we op het bewust inkopen van materialen, het terugdringen van onze behoefte aan primaire grondstoffen en het gebruiken van alternatieve en biobased materialen. Tegelijkertijd werken we aan het optimaliseren van afvalscheiding, hergebruik en hoogwaardige recycling, om zo de materiaalkringloop te sluiten.

Ons beleid richt zich op de vier belangrijkste grondstoffen binnen ons kernproces: hout, staal, beton en asfalt. Voor deze grote grondstoffenstromen zoeken we naar mogelijkheden voor meer hergebruik, alternatieve samenstellingen en levensduurverlenging, zodat we minder afhankelijk worden van primaire grondstoffen. Daarnaast werken we samen met FSC Nederland aan onze doelstelling om uitsluitend duurzaam hout uit verantwoorde bossen in te kopen.

Het concept PlasticRoad bestaat voor 100% uit gerecycled materiaal.

Doelstellingen Grondstoffen 2020

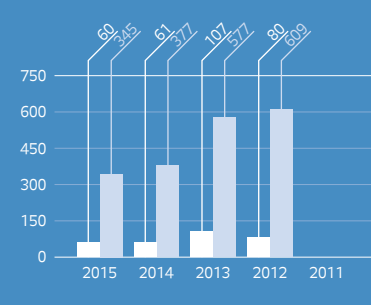
- Afvalscheidingspercentage verhogen naar 100%
- Volledig hergebruik in hoogwaardige toepassing: 97% recycling

De doelstelling is 97% en geen 100%, omdat er sommige materialen, zoals teerhoudend materiaal, niet gerecycled kunnen/mogen worden.

- 25% minder afvoer van afval per € omzet
- Reductie van inkoop primaire grondstoffen
 - 25% minder hout
 - 25% minder staal
 - 25% minder beton
 - 10% minder asfaltgranulaat
- 100% duurzame houtinkoop

Resultaten Grondstoffen

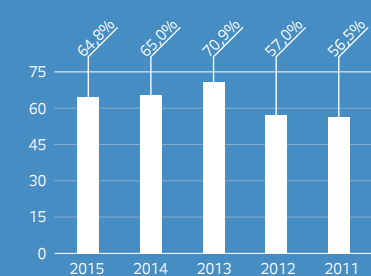
TOTAAL GEWICHT AFVAL* (in kton)

De grotere hoeveelheid afval in het Verenigd Koninkrijk in vergelijking met Nederland is toe te wijzen aan de stroom afgravingsafval, die in het Verenigd Koninkrijk aanzienlijk is. In Nederland worden grondstromen, die vrijkomen na afgravingactiviteiten vaak direct gebruikt op het project en/of gezien als handelstroom en niet als afval. In het Verenigd Koninkrijk is dit wel het geval. Dit maakt de hoeveelheden afval moeilijk te vergelijken.

Afvalcijfers 2014 zijn naar aanleiding van voortschrijdend inzicht naar boven toe aangepast ten opzichte van voorgaande publicatie. Dit heeft voor het Verenigd Koninkrijk geleid tot een significante stijging (ruim 9%), voor Nederland is de stijging gering en niet significant.

SCHEIDINGSPERCENTAGE AFVAL*

Het scheidingspercentage wordt bepaald aan de hand van het aandeel ongesorteerd bouw- en sloopafval.

Het scheidingspercentage voor 2014 is herberekend op basis van alle afvalstromen in overeenstemming met de methode gebruikt voor 2015. Voorheen werd hiervoor alleen SITA informatie gebruikt.

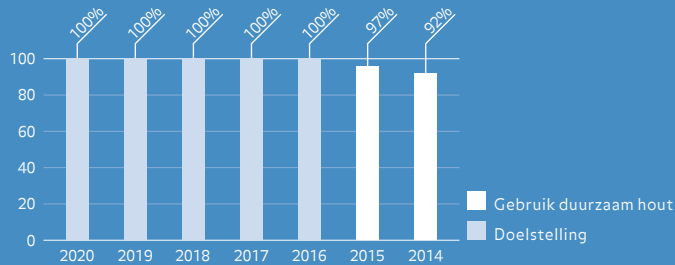
Primaire grondstoffenstromen

Onze doelstellingen richten zich op het reduceren van inkoop van nieuwe (primaire) grondstoffen. Dit doen we bijvoorbeeld door meer her te gebruiken, ontwerpen te optimaliseren met minder materialen, of de onderhoudsbehoefte gedurende de levensduur te verminderen. Zo werken we aan het verduurzamen van de betonketen binnen de Green Deal Beton en aan het ontwikkelen van nieuwe mengsels en recyclen van grondstoffen. Recycling staat ook centraal bij de productie van ons asfalt. Naast ons HERA-System, dat het percentage toegepast gerecycled asfalt met 25% kan verhogen, hebben we dit jaar ook een nieuwe toepassing van gerecycled materiaal in onderlagen geïntroduceerd. Deze innovatie voor tweelaags ZOAB (Zeer Open Asfaltbeton) met gerecycled materiaal ook in de onderlaag, die inmiddels is goedgekeurd door Rijkswaterstaat, passen we al toe op het project SAAone.

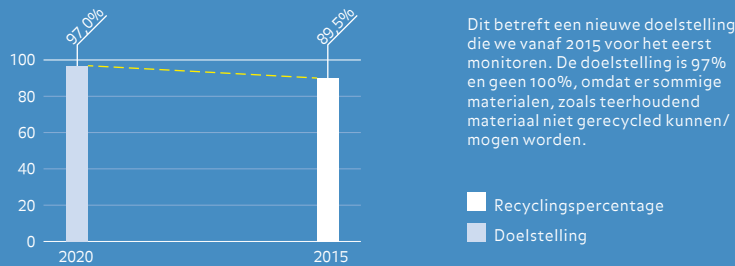
Ook alternatieve materialen kunnen bijdragen aan het reduceren van onze grondstoffenbehoefte. Zo lanceerden we dit jaar het concept PlasticRoad: in plaats van asfalt wordt daarin een prefab kunststof constructie gebruikt. Door het gebruik van gerecycled kunststof en de sterk gereduceerde onderhoudsbehoefte van dit concept is er minder nieuw materiaal nodig en worden geen bitumen gebruikt. Een andere optie is het hergebruiken van bestaande constructies en gebouwen. Dit principe pasten we toe bij de renovatie van het in 2015 opgeleverde kantoor van Alliander. Meer dan 80% van de materialen van het bestaande gebouw zijn hergebruikt in het nieuwe kantoor. Bij de ontwikkeling van de gebouwen op het Fokker Logistics Park is het uitgangspunt dat toegepaste materialen en producten herbruikbaar moeten zijn. Zo zorgt de toepassing van boutverbindingen in plaats van permanente lasverbindingen ervoor dat de constructie makkelijk uit elkaar te halen is.

* Hierover heeft KPMG assurance verleend.

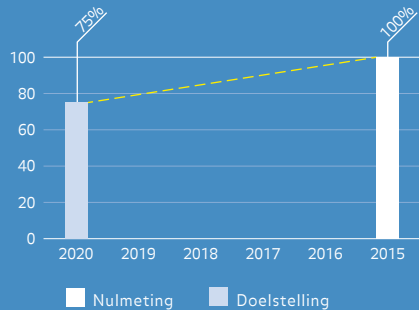
GEBRUIK DUURZAAM HOUT

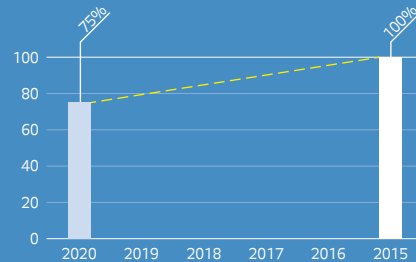
RECYCLINGSPERCENTAGE

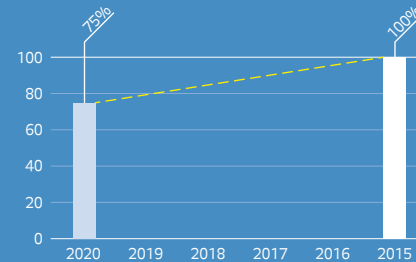
REDUCTIE INKOOP PRIMAIRE GRONDSTOFFEN HOUT

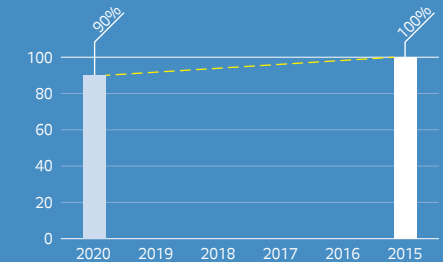
STAAL

BETON

ASFALTGRANULAAT

Duurzaam hout

In onze projecten is hout verreweg de belangrijkste hernieuwbare grondstof. We verwerken hout permanent, bijvoorbeeld in onze gebouwen, maar kennen ook tijdelijke toepassingen, zoals de bekisting voor betonconstructies. Onze sector Bouw & Vastgoed maakt het meeste gebruik van hout, bijvoorbeeld in kozijnen, deuren, daken en houtskeletbouw. Zo ontwikkelde één van onze houtverwerkende bedrijven samen met partners de houten LandschapLodge, die prefab geproduceerd is en in één dag direct in de natuur wordt geplaatst. Als we hout in tijdelijke constructies toepassen, zoals bij bekisting, wordt dit zoveel mogelijk meerdere keren gebruikt. Als het niet meer als bekistingshout te gebruiken is, geven we het bijvoorbeeld een tweede leven als tafel binnen ons initiatief VandeBouwplaats.

VolkerWessels is convenantpartner van het Bouw en Hout Convenant van FSC Nederland. Met onze deelname aan dit convenant hebben we ons verbonden aan de doelstelling van een volledig duurzame houtinkoop in 2016. Op deze manier dragen wij bij aan verantwoord bosbeheer en het behoud van de bossen op de wereld. VolkerWessels stelt jaarlijks een FSC Jaarplan op, waarin we de afspraken van het Convenant en onze maatregelen hebben vastgelegd. We vergroten het interne draagvlak door middel van interne bijeenkomsten, waarin het belang van duurzaam hout wordt benadrukt. Dit belang dragen we ook uit richting leveranciers. Met een percentage gecertificeerd hout van 97% zijn we zeer goed op weg om de doelstelling te behalen. In 2015 bereikten we met onze inspanningen de nummer 1 positie in de Forest 50, een ranking gebaseerd op de toepassing van duurzaam hout en de communicatie hierover.

“VolkerWessels en SUEZ hebben bij het Allianderkantoor te Duiven – met daarin 2.000m² gebruikt hout – een buitengewoon duurzaam project opgeleverd. Hoe circulair wil je het hebben? Ik ben er trots op.”

Henk-Jan van Doorn

Key Accountmanager

SUEZ Recycling and Recovery Netherlands

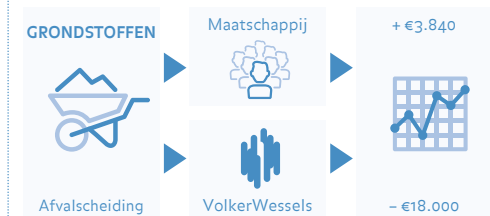
Afval

Om onze doelstellingen op het gebied van scheiding en hergebruik van afval te bereiken, werken ons bouwplaatspersoneel, onze materieeldiensten en onze afvalverwerkers intensief samen. We streven ernaar om afval zoveel en zo goed mogelijk aan de bron te scheiden en zo efficiënt mogelijk te transporteren. Het doel is om deze afvalstromen weer geschikt te maken voor hoogwaardig hergebruik. Samen met onze partners werken we aan meer inzicht in de mate van en de mogelijkheden voor upcycling.

Een goede scheiding van afval op de bouwplaats staat centraal in ons concept de Duurzame Bouwplaats en is onderdeel van onze Bewuste Bouwers certificering. Ook doordat we binnen onze pilot Bouwlogistiek kijken naar slimme logistieke combinaties kunnen we afvaltransporten combineren, transportafstanden terugdringen en verpakkingsafval verminderen. Een ander initiatief is VandeBouwplaats: samen met kunstenaars bedenken we nieuwe toepassingen voor bouwafval, zoals bloembakken van restjes beton of afvalbakken van bekistingshout voor onze kantoren. Verder is één van onze werkmaatschappijen betrokken bij een samenwerkingsverband dat onderzoekt hoe afval als grondstof kan dienen voor producten als methanol en ammoniak.

Recyclingspercentage

Naast sturen op upcycling en hergebruiken van materialen, meten we vanaf dit jaar ook het recyclingspercentage van overige afvalstromen. Onder recycling verstaan we hier zowel opnieuw inzetten van de materialen in een ander vorm als het omzetten van de materialen in bruikbare energie. Momenteel zitten

Maatschappij: Afname van milieukosten als gevolg van verbranding en stort van afval. **VolkerWessels:** Afname van de verwerkingskosten door betere afvalscheiding. Het scheidingspercentage is dit jaar zeer licht gedaald (0,2%) in plaats van gestegen. Deze bedragen zijn indicatief en gebaseerd op aannames. Deze kunt u vinden op onze website: <http://www.volkerwessels.com/nl/corporate-responsibility>

Hoogtepunten 2015

- VolkerWessels bovenaan Forest Top 50
- Van het ingekochte hout in 2015 was 97% duurzaam
- Start centraal monitoren grondstoffenstromen
- In 2015 voor het eerst gemeten: recyclingspercentage is 89%
- Afspraken over grondstoffen en afval opgenomen in centrale inkoopcontracten

Acties 2016

- Ontwikkeling prototype Plastic Road
- Identificeren laatste knelpunten volledig duurzame houtinkoop
- Opstellen FSC Jaarplan 2016
- Toepassen VandeBouwplaats op alle landelijke infraprojecten

we op een recyclingpercentage van 89%, waar we toe willen naar 97%.

Verantwoordelijkheden

De kennis en expertise over het optimaal (her)gebruik van grondstoffen zijn bij uitstek aanwezig binnen onze werkmaatschappijen. Op concernniveau hebben we centrale doelstellingen geformuleerd voor hout, beton, staal en asfalt. Werkmaatschappijen die significante hoeveelheden van deze grondstoffen gebruiken dienen zich hieraan te conformeren en zijn ook verantwoordelijk voor het uitwerken van de maatregelen, samenwerkingsverbanden en innovaties, die bijdragen aan het bereiken van onze doelstellingen. Dit doen zij in goed overleg met de afdeling CSR en diverse leveranciers. Er hebben in 2015 verschillende centrale overleggen plaatsgevonden met de betrokken werkmaatschappijen over de doelstellingen met betrekking tot deze grondstoffen. Voor de afvaldoelstellingen kennen we een vergelijkbare werkwijze. Op concernniveau hebben we raamcontracten met afvalverwerkers, waarin afspraken zijn opgenomen over monitoring en verwerking van afvalstromen. Zo moeten materialen uit het bouwproces zoveel mogelijk hoogwaardig worden hergebruikt. De voortgang op de doelstellingen voor grondstoffen en afval monitoren we centraal.

De uitvoering van het FSC Convenant wordt ook op concernniveau bewaakt. In de contracten met onze houtleveranciers maken we afspraken over toepassing van duurzaam hout en de monitoring van onze houtinkoop. Ook moedigen wij onze leveranciers aan zich aan te sluiten bij het Bouw en Hout Convenant.

Onze houtverwerkende werkmaatschappijen zijn allen FSC-gecertificeerd. Ook is 80% van onze Bouw en Vastgoedbedrijven gecertificeerd. Deze werkmaatschappijen bewaken hun eigen certificering.

Dilemma

We hebben het afgelopen jaar onderzocht hoe we de nieuwe doelstellingen voor onze vier belangrijkste grondstoffenstromen in de praktijk het beste kunnen meten. Het verzamelen van de benodigde data is in onze gedecentraliseerde structuur een uitdaging. We zien ook dat de doelstellingen op sommige gebieden nog niet zo ambitieus blijken te zijn als we zouden willen. Om volgend jaar beter te kunnen meten, beter te sturen op resultaat en de doelstellingen waar nodig bij te stellen, hebben we KPMG een readiness assessment laten uitvoeren. Een Readiness Assessment is gericht op het evalueren van de robuustheid van informatie over onze prestaties met als doel uiteindelijk hierover assurance te verkrijgen. Door de Readiness Assessment weten we goed wat we nog moeten verbeteren om dit volgend jaar te kunnen realiseren, zowel voor inkoop primaire grondstoffen als de gerelateerde scope 3 emissies. Op dit moment hebben wij nog onvoldoende inzicht in het rapportageproces. Om volgend jaar over deze indicatoren assurance te kunnen verlenen is het van belang dat er per indicator een methodologie document wordt opgezet waarbij de eerder benoemde stappen van het rapportageproces (definitie, scope, data verzameling, registratie, aggregatie en review en rapportage) stap voor stap worden uitgewerkt. ■

Werkgelegenheid

DUURZAAMHEIDSTHEMA'S WERKGELEGENHEID

Onze medewerkers staan aan de basis van het succes van VolkerWessels. We willen de beste mensen vinden, binden, boeien en laten groeien.

Het ontwikkelen van onze medewerkers, behouden van kennis door interne opvolging en het investeren in duurzame inzetbaarheid zijn belangrijke speerpunten binnen VolkerWessels. We willen dat onze medewerkers gezond en met plezier werken.

Tegelijkertijd vraagt de veranderende markt om een andere manier van werken en denken, bijvoorbeeld op het gebied van (keten)samenwerking of het denken vanuit de eindgebruiker. Dit begint bij onze medewerkers. VolkerWessels kent een decentrale structuur en een organisatiecultuur met veel ruimte voor ondernemerschap en eigen initiatief. Onze medewerkers voelen zich hierdoor verantwoordelijk voor hun eigen werk en worden geprikkeld om te innoveren en te vernieuwen.

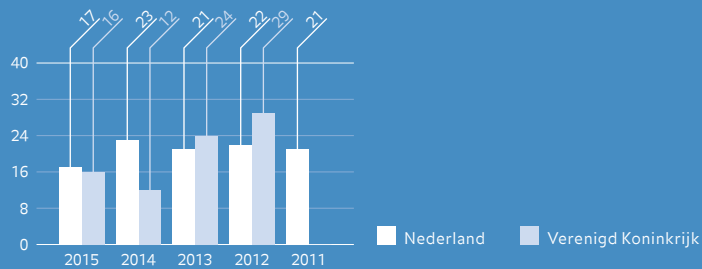
We brengen de juiste mensen met de juiste expertise samen.

Doelstellingen Werkgelegenheid 2020

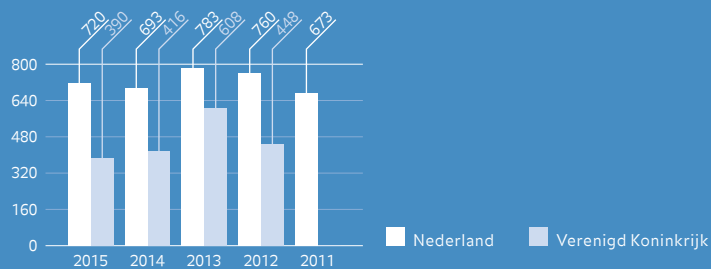
- Inzetten op interne opvolging
- Investeren in duurzame inzetbaarheid
- Certificering op niveau 5 van de Prestatieladder Socialer Ondernemen in de Bouw
- Voorlichting om gelijke kansen te stimuleren

Resultaten Werkgelegenheid

GEMIDDELD AANTAL UREN TRAINING PER MEDEWERKER

GEMIDDELDE UITGAVEN AAN TRAINING PER MEDEWERKER (in euro)

Onze projecten worden integraler, complexer en bestrijken een steeds breder deel van de waardeketen. Daarom is het juist belangrijk om centraal kennis en expertise te delen en nieuwe vaardigheden te ontwikkelen. De VolkerWessels Academy is een geschikte plek binnen ons concern om deze kennis te delen en deze vaardigheden te ontwikkelen.

Onze werkmaatschappijen zijn divers in hun werkzaamheden en de branches waarbinnen zij werkzaam zijn. Dit betekent bijvoorbeeld dat er verschillende cao's van toepassing zijn, het type medewerker qua achtergrond verschilt en dat de (technische) opleidingsbehoefte van werkmaatschappij tot werkmaatschappij verschilt. HR is daarom bij uitstek een geschikt thema om decentraal en dicht op de werkvloer te organiseren, in de verschillende werkmaatschappijen. Uiteraard is het belangrijk om bepaalde HR thema's centraal te regelen; op het gebied van opleiding en ontwikkeling, arbeidsvoorwaarden en arbeidsmobiliteit.

Opleiding en ontwikkeling

Omdat onze medewerkers aan de basis van het succes van VolkerWessels staan, is ontwikkeling van onze medewerkers belangrijk. Daarom kennen wij een eigen VolkerWessels Academy.

De doelstellingen van de VolkerWessels Academy zijn:

- Vertalen van de opleidingsbehoefte naar kwalitatief hoogwaardige programma's
- Verspreiden van kennis en genereren van nieuwe kennis en inzichten
- Verbinden van werkmaatschappijen door actief te bouwen aan een intern netwerk

In ons Platform Opleidingen stellen directieleden van onze werkmaatschappijen het centrale opleidingsprogramma binnen de Academy vast. Het opleidingsprogramma is modulair opgezet en richt zich sterk op projectmanagement en algemene managementaspecten en vaardigheden.

Zo bereiden wij onze medewerkers voor op de steeds complexere en kennisintensievere projecten die wij uitvoeren, zodat ze goed uitgerust zijn om optimaal te presteren.

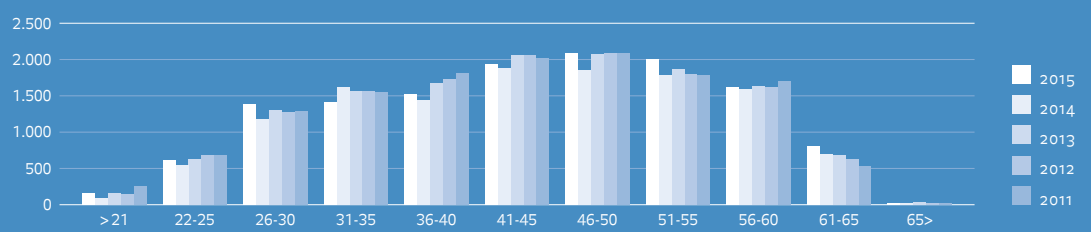
Om de kennis en ervaring over te dragen, werkt de Academy zoveel mogelijk met eigen docenten en aansprekende en inspirerende sprekers.

Er wordt gewerkt vanuit de kernwaarden resultaat- en klantgericht, ondernemend en veilig werken.

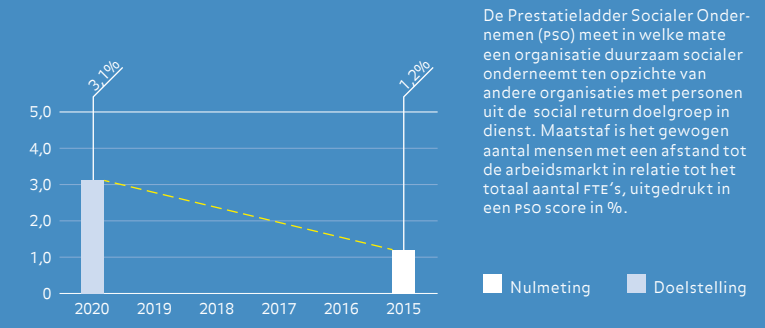
Alle opleidingen dragen daarom de gewenste houding en gedrag van medewerkers als het gaat om integriteit, veiligheid, corporate social responsibility en Samen Slimmer Bouwen uit.

“Wij kennen een eigen VolkerWessels Academy.”

VERDELING MEDEWERKERS NAAR LEEFTIJDSCATEGORIE (inclusief Verenigd Koninkrijk)

SOCIAL RETURN: PSO-SCORE MENSEN MET EEN AFSTAND TOT DE ARBEIDSMARKT

Ontwikkeling van programma's

Het afgelopen jaar heeft de focus gelegen op een tweetal onderwerpen, namelijk projectmanagement en het eerlijke gesprek. Omdat we een projectorganisatie zijn, is het belang van projectmanagementvaardigheden en het trainen van onze medewerkers hierin groot. Onze organisatie draait daarnaast om mensen. Dankzij onze medewerkers zijn wij in staat om mooie projecten te realiseren. Werken met mensen vraagt om eerlijke en open communicatie. Binnen de sector Infrastructuur heeft daarom veel focus gelegen op goed in gesprek zijn met elkaar.

Projectmanagement

In zeven van de tien eigen opleidingsprogramma's worden projectmanagementvaardigheden getraind. Dit jaar is de VolkerWessels Academy gestart met vernieuwde cursussen Projectmanagement, waarin de

projectmanager leert om, in aanvulling op de aspecten tijd, geld, risico's en proces, de werelden van beslissers, leveranciers, gebruikers en uitvoerders met elkaar te verbinden. Uiteraard is er ook veel aandacht voor het delen van kennis onder de deelnemers. Ervaren projectmanagers en directieleden van VolkerWessels treden op als interne gastdocenten. Zo stemmen we de opleidingen nadrukkelijk op onze praktijk af.

Goed in gesprek

Met name de sector Infrastructuur is in 2015 heel actief geweest met het programma 'Goed in Gesprek'. Hierin trainen we alle medewerkers met een leidinggevende rol om het eerlijke, kritische gesprek te voeren met eigen medewerkers, klanten en andere externe partijen. Vanwege de zeer positieve feedback zijn we van plan om dit programma in 2016 verder voort te zetten.

Management Development

Het behouden, ontwikkelen en doorgeven van kennis, expertise en vaardigheden zijn binnen VolkerWessels belangrijk. Onze Management Ontwikkelings Leergang geeft invulling aan de ambities op het gebied van interne opvolging en het doorstromen van talent, waarmee dit geborgd wordt. Binnen dit traject worden medewerkers met groeipotentie opgeleid voor hogere managementfuncties. Vanaf 2016 zal er ook met name focus gelegd worden op de ontwikkeling van de financiële kolom van VolkerWessels. Met opleidingsprogramma's en centrale bijeenkomsten werken we voortdurend aan het versterken van de financiële controle, zowel binnen onze ondernemingen als binnen onze projecten.

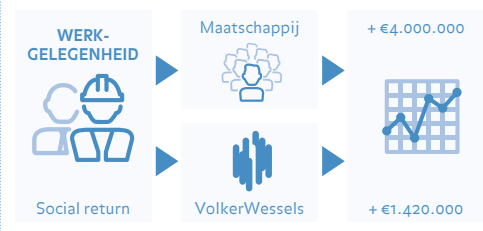

“Social Return **rendeert**. Voor onszelf, voor de samenleving en voor al die mensen die een **eerlijke kans** verdienen.”

Arno van Tilburg
 Directeur
 Stam + De Koning

Verantwoordelijkheden

De hoofdverantwoordelijkheid voor HRM ligt bij de werkmaatschappijen. Op concernniveau zorgt de afdeling HRM Centraal voor de invulling van de randvoorwaarden voor aantrekkelijk werkgeverschap. Hieronder vallen bijvoorbeeld de arbeidsvoorwaarden voor de top 200, het sociaal plan van VolkerWessels, de benchmark voor directiefuncties en het ontwikkelen van opleidingen. De inhoud en de kwaliteit van alle opleidingen worden bewaakt door het Platform Opleidingen en de opleidingscoördinatoren van de Academy. Het Platform Opleidingen bestaat uit directieleden van de verschillende werkmaatschappijen en een lid van de Raad van Bestuur. Omdat deze leden tevens sponsor en ‘eigenaar’ van de diverse opleidingen zijn, bestaat er ook een inhoudelijke verantwoordelijkheid. De VolkerWessels Academy coördineert en verzorgt het programma van centrale opleidingen.

Maatschappij: Afname van de jaarlijkse uitkeringskosten wanneer het aantal plaatsingen voor de doelstelling 2020 (PSO trede 3) wordt gerealiseerd bij VolkerWessels.
VolkerWessels: Voorkomen boete Participatiewet voor verplicht plaatsen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Deze bedragen zijn indicatief en gebaseerd op aannames. Deze kunt u vinden op onze website: <http://www.volkerwessels.com/nl/corporate-responsibility>

Hoogtepunten 2015

- Start vernieuwde cursussen Projectmanagement
- Nieuwe cursussen permanente educatietrainingen voor onze registeraccountants en controllers
- Docentendag VolkerWessels Academy
- Centrale bijeenkomsten financiële medewerkers uit alle werkmaatschappijen
- Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ingezet: 1,2% (PSO-score).
- VolkerWessels opnieuw de populairste werkgever in de branche (First Employers onderzoek)
- Voorlichting gelijke kansen onderdeel van workshops en onderzoeken rondom integriteit

Acties 2016

- Doorontwikkelen Management Ontwikkelings Leergang
- Voortzetten ‘Goed in Gesprek’
- Ontwikkelen risicomanagementopleiding
- Opzetten Social Return loket
- Voortzetten centrale monitoring Social Return
- E-learnings over integriteit en informatiebeveiliging

Arbeidsmobiliteit

Bij ons Mobiliteitscentrum, onderdeel van het sociaal plan van VolkerWessels kunnen boven-tallige medewerkers zich aanmelden voor begeleiding van werk naar werk (binnen of buiten het concern). In 2015 zijn 93 van de 99 deelnemers, die zich hebben aangemeld,

begeleid naar een nieuwe baan. De succesvolle bemiddeling is gestegen van 76% in 2014 naar 93% in 2015.

Social Return

VolkerWessels wil haar bijdrage leveren aan sociaal ondernemerschap. Voor ons betekent dit dat we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans geven, zonder dat dit ten koste gaat van onze eigen medewerkers. Ontwikkelingen in de wetgeving, zoals de Participatiewet, geven aan dat de overheid van bedrijven verwacht dat zij zich inspinnen op dit punt.

Zowel op werkmaatschappij-niveau als binnen projecten zochten we het afgelopen jaar naar geschikte activiteiten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We kijken welke werkzaamheden goed matchen met bepaalde doelgroepen en welke partners ons kunnen helpen bij de invulling. We werken samen met betrokken stakeholders en profiteren van de ervaring en lessen van onze proefimplementatie van de Prestatieladder Socialer Ondernemen in de Bouw. Een mooi voorbeeld is onze deelname aan het initiatief Talent voor Rotterdam, gericht op het tegengaan van jeugdwerkloosheid en schooluitval.

Om kennis en best practices te delen, wordt er momenteel een Social Return loket opgericht binnen een van onze werkmaatschappijen. Dit SR-loket zal werkmaatschappij-overstijgend gaan werken. Centraal kwantificeren we sinds 2015 onze invulling van social return en monitoren we de voortgang op onze doelstelling. Helaas lukt het momenteel niet om als sector een eenduidige systematiek voor het meten van social return prestaties te hanteren

(psobouw). VolkerWessels blijft bij gebrek aan een dergelijk systeem haar social return prestatie op concernniveau meten volgens de methodiek van de al bestaande PSO Nederland, om een onderbouwde uitspraak te kunnen doen over haar social return prestaties en deze te kunnen vergelijken met landelijke gemiddelden. Dit betekent dat wij als doelstelling de score aanhouden die bij het hoogste niveau van de PSO (trede 3) hoort, zoals opgenomen in de PSO-handleiding.

Dilemma

Hoe blijf je als VolkerWessels een aantrekkelijke werkgever? Om deze vraag te beantwoorden is VolkerWessels dit jaar een onderzoek gestart. We zien aan de ene kant een vergrijzing van ons medewerkersbestand, en hebben aan de andere kant een groeiende vraag naar jonge technische talenten. Om ons ook in de toekomst te blijven onderscheiden, hebben we de beste mensen nodig. Daarom is het noodzakelijk dat we talenten aantrekken en aan ons binden. Instrumenten hiervoor zijn (secundaire) arbeidsvoorwaarden, duurzaamheid en arbeidsmarktcommunicatie. Door middel van onze website en onze aanwezigheid bij evenementen zoals nationale of regionale carrièrebeurzen en bedrijvendagen zoeken we contact met jong talent. Ook door onze deelname aan de Sustainability Challenge, waarin studenten uit het hele land werken aan een door ons geformuleerde duurzame businesscase, leren studenten en VolkerWessels elkaar beter kennen. ■

CO₂ en energie

DUURZAAMHEIDSTHEMA'S CO₂ EN ENERGIE

De gebouwde omgeving is verantwoordelijk voor 25% van de CO₂-uitstoot en 40% van het energiegebruik in Nederland. Dit relatief grote aandeel betekent tegelijkertijd ook dat juist hier grote kansen liggen voor verbetering en besparing.

Energiebesparing in de bestaande bouw, energieneutrale nieuwbouw en gebruik van hernieuwbare energie in plaats van fossiele brandstoffen kunnen daarmee een serieuze bijdrage leveren aan een structurele aanpak van klimaatverandering.

Door onze eigen gedetailleerde analyses van onze uitstoot, weten we dat de meeste uitstoot zich niet binnen ons eigen kernproces, maar juist in de keten bevindt.

Ons CO₂-reductiebeleid richt zich daarom juist ook op deze emissies in de keten, met name in de winning en productie van grondstoffen en de gebruiksfase. Ook binnen onze eigen bedrijfsvoering zoeken we naar nieuwe kansen voor reductie, zoals op het gebied van logistieke optimalisatie en het verder verduurzamen van onze bouwplaatsen.

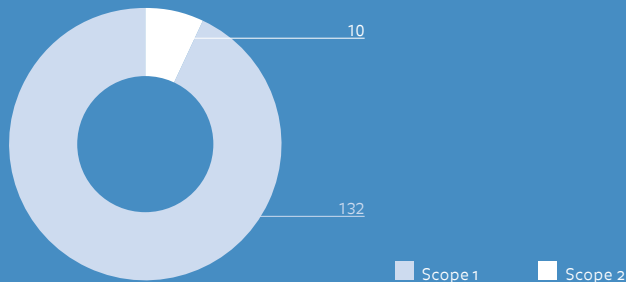
In de Stroomversnelling renoveren we een energieverspillend oud huis naar een energiezuinig en duurzame woning.

Doelstellingen CO₂ en energie 2020

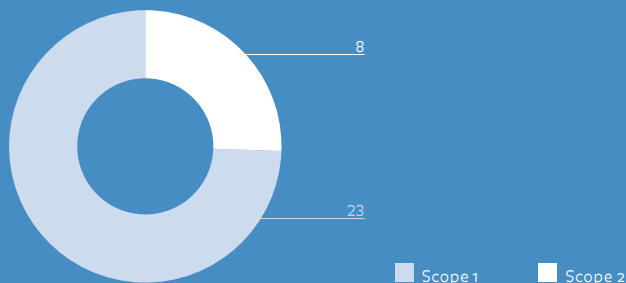
- 10% CO₂-reductie per € omzet t.o.v. 2014
- 5% CO₂-reductie Scope 3 per € omzet van betonproducten t.o.v. 2015
- 5% CO₂-reductie Scope 3 per € omzet van asfaltproducten t.o.v. 2015
- 5% CO₂-reductie Scope 3 per € omzet van staalproducten t.o.v. 2015
- Niveau 5 CO₂-Prestatieladder Sector Bouw & Vastgoed
- Alle door ons gerealiseerde woningen energienota loos

Resultaten CO₂ en energie

CO₂-EMISSIONS PER SCOPE 2015 – NEDERLAND*

CO₂-EMISSIONS PER SCOPE 2015 – VERENIGD KONINKRIJK*

* Hierover heeft KPMG assurance verleend.

Om CO₂-uitstoot te reduceren bekijken we goed wat we zelf kunnen doen, bijvoorbeeld op onze bouwplaats, en waar we partners voor nodig hebben, zoals bij het verduurzamen van grondstoffenketens. Onze doelstellingen voor reductie in de keten richten zich op de twee grootste bronnen van uitstoot in de keten: winning en productie van grondstoffen, en de gebruiksfase van gebouwen en infrastructuur. We zetten in op het verduurzamen van onze belangrijkste CO₂-intensieve grondstoffen en op het ontwikkelen van energie- en CO₂-zuinige concepten, zoals onze energienota nulwoningen.

Winning en productie van materialen

Het winnen en produceren van onze belangrijkste materialen beton, asfalt en staal veroorzaakt veel CO₂-uitstoot. Ons doel is om de CO₂-intensiteit van deze materialen te verminderen. Dit doen we door onze leveranciers te stimuleren om energiezuinig te produceren, alternatieve of gerecyclede grondstoffen te gebruiken en de samenstelling van beton en asfaltmengsels te optimaliseren. Daarnaast zijn we continu met onze grootste leveranciers in overleg over reductie van de CO₂-uitstoot. Binnen de Green Deal Beton werken we samen met partners en andere stakeholders aan het verduurzamen van de betonketen. Er is veel overlap met ons beleid op het thema Grondstoffen, zoals op het gebied van recycling binnen een grondstof-fenstroom (oud asfalt in nieuw asfalt, puin-

granulaat in beton, oud staal in nieuw staal). We monitoren deze doelstellingen dan ook voor beide verwante thema's gezamenlijk.

Gebruiksfase

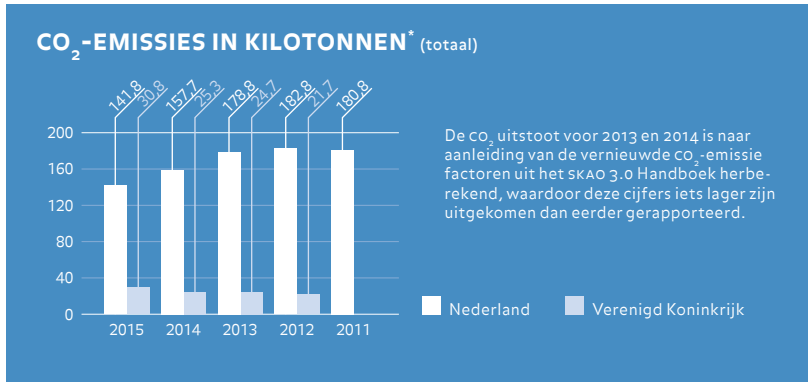
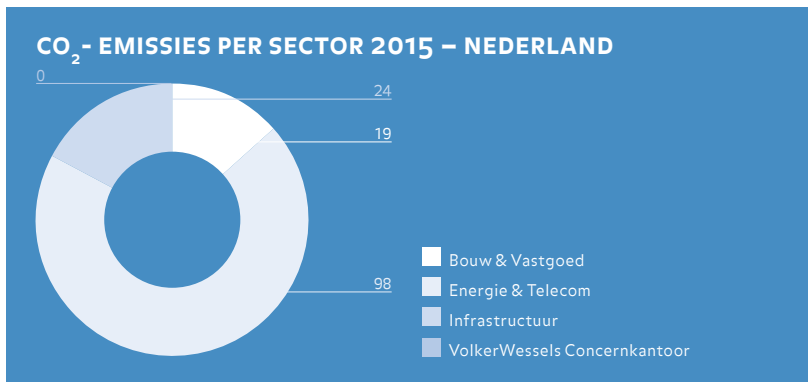
Voor gebouwen zoals woningen en kantoren geldt dat het energieverbruik in de gebruiksfase verreweg de meest CO₂-uitstoot veroorzaakt. Het reduceren en verduurzamen van dit energieverbruik heeft dus grote impact. Binnen het programma De Stroomversnelling renoveren we samen met andere bouwbedrijven en corporaties 110.000 bestaande woningen naar woningen zonder energie-rekening (nul-op-de-meter). De benodigde energie voor de woningen wordt duurzaam opgewekt. Doordat we slimme gevel-elementen met geïntegreerde duurzame installaties om de woning heen plaatsen, kan

VolkerWessels een dergelijke renovatie in een dag uitvoeren.

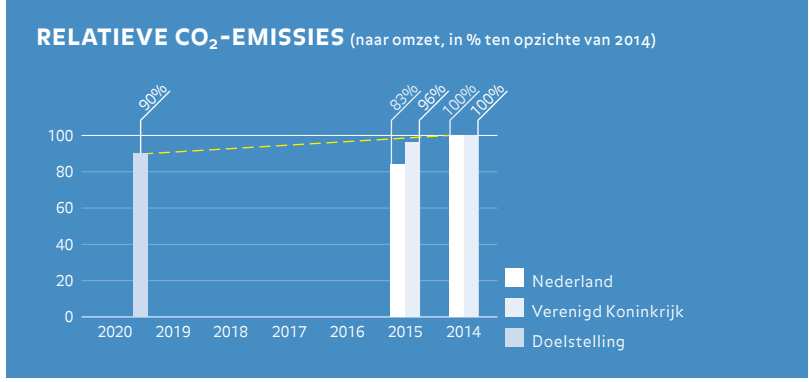
“Nul-op-de-meter renovatie in 1 dag door slimme gevel-elementen”

Met ons concept Morgen-Wonen kunnen we ook bij nieuwbouw in één dag een woning zonder energie-rekening realiseren. Deze woningen worden in onze eigen productielijn volledig geprefabriceerd, inclusief benodigde duurzame

installaties zoals zonnepanelen en warmtepomp. Vervolgens zetten we de diverse bouwdelen op locatie in één dag in elkaar. Dit bespaart niet alleen tijd, maar ook veel energie tijdens het bouwproces en het transport. Ook kantoorgebouwen bieden kansen voor energiebesparing. Bij de renovatie van het bestaande kantoor van

* Hierover heeft KPMG assurance verleend.

Alliander in Duiven pasten we bijvoorbeeld een klimaatkas, zonnepanelen en warmte-koudeopslag toe. Dit gebouw is nu niet alleen volledig zelfvoorzienend, maar levert zelfs energie aan de omgeving.

Niet alleen gebouwen, maar ook infrastructuur legt een groot beslag op de beschikbare energie. Tunnels verbruiken bijvoorbeeld veel energie. Onze werkmaatschappij, die specialist is in tunneltechniek, tekende daarom samen met andere partijen uit de sector een intentieverklaring voor energiezuinigere tunnels in Nederland. Zo dragen we bij aan de ambitie om het energieverbruik van bestaande en nieuwe tunnels te reduceren.

Ons eigen kernproces

Om de uitstoot van ons eigen kernproces te reduceren, richten we ons op het verminderen van de uitstoot van onze kantoren, onze productielocaties, onze bouwplaatsen en ons wagenpark. Dit doen we bijvoorbeeld door het stimuleren van zuinig rijgedrag en materieelgebruik, het verduurzamen van het wagenpark en het gebruiken van hernieuwbare energie. Door toepassing van ons concept de Duurzame Bouwplaats dringen we het energiegebruik op de bouwplaats terug, bijvoorbeeld door het toepassen van zeer zuinige bouwketen en energiezuinige verlichting. De daling van CO₂-uitstoot is toe te schrijven aan de sectoren Energie & Telecom en Infrastructuur, onder andere doordat er minder zeer energie-intensieve projecten en meer projecten dichterbij worden uitgevoerd (sector Energie en Telecom) en door het in lijn brengen van de rapportage over uitstoot in projecten met een minderheidsbelang met de concernbrede standaard (sector Infrastructuur).

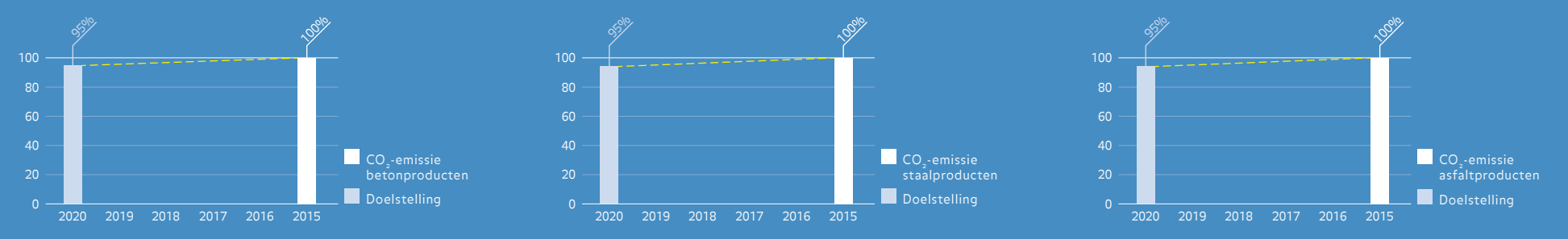
De relatieve uitstoot (kg CO₂ per € omzet) is in 2015 gedaald voor zowel Nederland als het Verenigd Koninkrijk ten opzichte van 2014. De daling in Nederland is met 17% het sterkst, vanwege de gestegen omzet en gedaalde absolute emissies.

Slimme bouwlogistiek

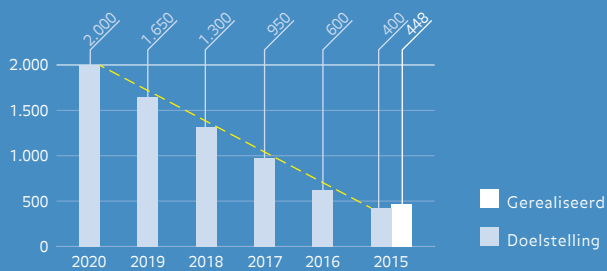
De bouw is verantwoordelijk voor 20% van het transport in Nederland en veroorzaakt daarmee veel uitstoot en energieverbruik. Een goed georganiseerd en gepland logistiek proces zorgt voor een minimaal aantal vervoersbewegingen en vermindert de verkeershinder. Binnen het project 'de Trip' in Utrecht past VolkerWessels in samenwerking met kennisinstellingen TNO, Hogeschool Utrecht, Hogeschool Rotterdam en TU Delft slimme bouwlogistieke oplossingen in de praktijk toe. Naast deze kennisinstellingen zijn diverse werkmaatschappijen van VolkerWessels, waaronder bouw en vastgoedbedrijf en materieeldienst, en onze

CO₂-EMISSIE BETON-, STAAL- EN ASFALTPRODUCTEN (SCOPE 3)

AANTAL ENERGIENOTALOZE WONINGEN PER JAAR

leverancier transportbedrijf LaFaber betrokken. Deze publiek-private samenwerking is tot stand gekomen binnen het Topconsortium Kennis en Innovatie (TKI) van de topsector logistiek en heeft tot doel innovaties in de logistieke sector aan te jagen.

De concrete oplossingen bestaan onder meer uit een bouwlogistieke hub, bouwlogistieke coördinatoren op de bouwplaats en de hub en een slimme koppeling van software-systemen voor de aansturing van alle logistieke processen.

Voor het bepalen van de impact van deze slimme bouwlogistieke oplossingen op de prestaties van het bouwproces zijn KPI's geformuleerd en is een meetplan opgesteld. Ondanks dat de grootste voordelen pas in de eindfase van de bouw verwacht worden, zijn

de eerste resultaten al behaald. Tijdens de ruwbouwfase zijn specifieke bouwactiviteiten op de hub overdekt uitgevoerd. Omdat slecht weer hierdoor geen vertraging veroorzaakte, bespaarden we tijd in onze planning. Een pendeldienst in de piekuren vanaf de hub naar de bouwplaats voorkomt grote overlast van de vele bouwbusjes op en rond de bouwplaats. Dat betekent minder transportritten, minder uitstoot en meer vrije parkeerplekken voor de omgeving. Uit de eerste berekeningen komt naar voren dat gebruik van de hub bij 'de Trip' naar verwachting 54% van de vrachten in het centrum bespaard, wat overeenkomt met een CO₂-reductie van 24% en een fijnstofreductie van 23%. De komende periode zullen we het gebruik van de hub in de praktijk uitgebreid meten, om verwachte besparingen nog beter te kunnen onderbouwen.

Monitoren en sturen

Moderne technologieën zijn onmisbaar bij het in kaart brengen van en sturen van ons energieverbruik. Informatieve apps over rijgedrag en brandstofverbruik kunnen het gedrag van onze medewerkers positief beïnvloeden. Voor het optimaliseren van bouwlogistiek zijn de koppeling en samenwerking tussen verschillende informatie- en softwaresystemen onmisbaar. Om het goed presteren van duurzame installaties te verzekeren en meer te leren over het functioneren van deze installaties tijdens het gebruik monitoren we onze MorgenWonen-projecten.

De nieuwe technologieën en informatiestromen worden mogelijk gemaakt door een onderliggende infrastructuur van apparatuur en netwerken. Tegelijkertijd speelt de opkomst van decentrale opwekking van hernieuwbare energie. Door deze ontwikkeling wordt het slim afstemmen van vraag en aanbod en zelfs het in- of uitschakelen van individuele apparaten steeds belangrijker. Sensoren, realtime informatie en besturingssystemen hebben een verbindende infrastructuur nodig. Binnen onze sector Energie & Telecom denken wij mee over de eisen die dit stelt aan de continuïteit, betrouwbaarheid en

“Een control tower, waar centraal de regie wordt gevoerd met behulp van **moderne technologie** voor informatiedeling, is nodig om grip te krijgen op de logistiek bij het toepassen van slimme bouwlogistieke concepten zoals bij project ‘de Trip’.”

Siem van Merriënboer

Consultant Logistiek

TNO

Energienotanu in de praktijk

In 2015 heeft VolkerWessels meer dan 400 energienotanuwoningen gerealiseerd, waarvan meer dan 300 MorgenWoningen. Bij een groot gedeelte van deze woningen wordt tevens een servicecontract afgesloten. Onderdeel van dit servicecontract is een monitoringssysteem, waarbij de werking van de installaties en de energiestromen worden bewaakt. Hiermee kan voor de projecten worden bepaald in hoeverre deze in de praktijk tevens een energienota van nul euro behalen.

Meetgegevens uit het eerste project dat op deze manier wordt gemonitord laten zien dat de betreffende woningen boven verwachting hebben gepresteerd op het vlak van energieopwekking met zonnepanelen en het energieverbruik van de warmtepomp. De bewoners hebben mede geprofiteerd van de bovengemiddeld hoge hoeveelheid zoninstraling in 2015.

Prognose zonopbrengst 2016 voor 600 woningen:

- Zonopbrengst van circa 3 miljoen kWh;
- Zonopbrengst heeft een totale waarde van circa € 600.000;
- Zonopbrengst zorgt voor een besparing van ruim 1.500 ton CO₂.

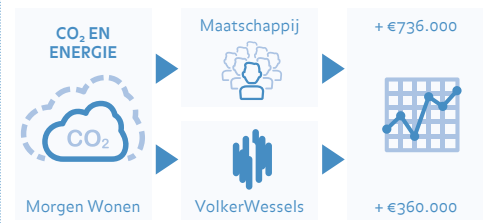
“Een energienotanulwoning is naast een bewuste keus ook een slimme keus: extra kosten zijn aftrekbaar en een huis van de toekomst zal zijn geld in de toekomst zeker opbrengen.”

Fedor Broekhoven
Bewoner MorgenWoning

beschikbaarheid van installaties en telecomnetwerken en ontwikkelen we mee aan benodigde oplossingen.

Verantwoordelijkheden

Net als bij andere duurzaamheidsthema's hebben we centrale doelstellingen voor CO₂, maar ligt de primaire verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van reductiemaatregelen bij onze werkmaatschappijen. Zij hebben een eigen certificaat voor de CO₂-Prestatieladder, wat betekent dat er binnen de werkmaatschappij een systeem is ingericht voor het verbeteren van de CO₂-prestatie en het bereiken van de doelstellingen. Als kernindicator wordt de CO₂-prestatie per werkmaatschappij elk kwartaal besproken in de kwartaalgesprekken tussen onze Raad van Bestuur en de directies van onze werkmaatschappijen. Voor de Scope 3 doelstellingen bepalen we eerst voor welke werkmaatschappijen deze doelstellingen relevant zijn, en volgen we verder dezelfde werkwijze. ■

Maatschappij: Afname van de energiekosten en milieukosten per jaar als gevolg van vermeden energiegebruik en CO₂-uitstoot bij 400 energienotanulwoningen. **VolkerWessels:** Eenmalige besparing van transportkosten, omdat er minder vrachtwagenritten nodig zijn per op te leveren woning. Deze bedragen zijn indicatief en gebaseerd op aannames. Deze kunt u vinden op onze website: <http://www.volkerwessels.com/nl/corporate-responsibility>

- Hoogtepunten 2015**
- 448 energienotanulwoningen opgeleverd
 - Tweede productielijn MorgenWonen in gebruik genomen
 - Start monitoren ketendoelstellingen
 - Naast proeftuin 'de Trip' zijn nog 5 projecten gestart met optimaliseren bouwlogistiek
 - Sectoren Infrastructuur en Energie & Telecom op hoogste niveau 5 van de CO₂-Prestatieladder, sector Bouw & Vastgoed op niveau 4
- Acties 2016**
- Doorontwikkelen leasebeleid
 - Concept bouwlogistiek in meer projecten toepassen
 - Verzamelen meetgegevens over meerwaarde optimalisatie bouwlogistiek
 - Doorgroeien sector Bouw & Vastgoed naar niveau 5 van de CO₂-Prestatieladder
 - Uitwerken ketendoelstellingen beton, asfalt en staal

Omgevingsmanagement

DUURZAAMHEIDSTHEMA'S OMGEVINGSMANAGEMENT

De werkzaamheden op onze bouwprojecten hebben onmiskenbare invloed op de omgeving. Dit kunnen omwonenden of verkeersdeelnemers zijn, maar – afhankelijk van de locatie – bijvoorbeeld ook de natuur.

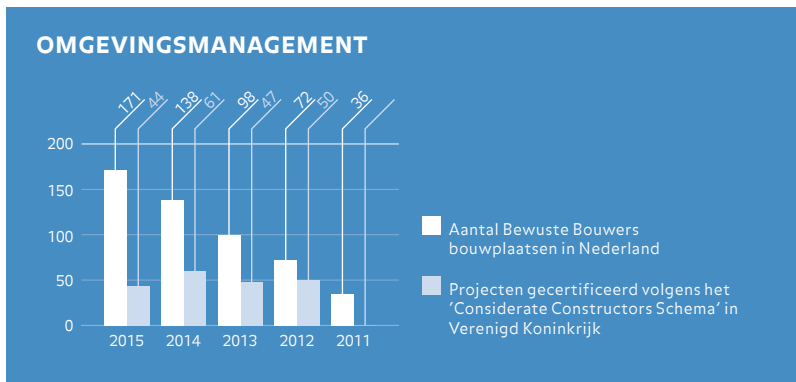
Omwonenden en bezoekers krijgen een rondleiding over de nieuwe A4 tijdens de Dag van de Bouw.

Bij het uitvoeren van ons werk is het van groot belang dat we rekening houden met de omgeving en de verschillende stakeholders. VolkerWessels is één van de initiatiefnemers van Bewuste Bouwers en geeft invulling aan de bijbehorende richtlijnen op haar bouwplaatsen. Met slimme werkmethoden, heldere en voorspelbare communicatie en een nette en veilige bouwplaats geven wij invulling aan onze rol als een goede buur.

Doelstellingen Omgevingsmanagement 2020

- 100% van de projecten voldoet aan richtlijnen Bewuste Bouwers
- Minimaal 150 projecten per jaar aanmelden bij Bewuste Bouwers
- 15 projecten met 2 maatregelen uit de richtlijn duurzame bouwplaats
- 15 projecten met 2 maatregelen uit de Menukaart Bouwlogistiek

Resultaten Omgevingsmanagement

Als lid van Bewuste Bouwers streven we ernaar dat al onze projecten voldoen aan de richtlijnen. Jaarlijks willen we minimaal 150 projecten aanmelden bij Bewuste Bouwers. In 2015 hebben we dit ruimschoots behaald met 171 aangemelde bouwplaatsen. De duidelijk stijgende lijn in het aantal aangemelde bouwplaatsen laat zien dat het bewustzijn toeneemt. VolkerWessels wil deze groei graag verder voortzetten door ook de komende jaren te blijven communiceren over het belang en de invulling van deze richtlijnen. In het Verenigd Koninkrijk nemen we deel aan het Considerate Constructors Scheme, de zusterorganisatie van Bewuste Bouwers. In 2015 werden 44 bouwplaatsen in het Verenigd Koninkrijk aangemeld.

Een bewuste omgang met de omgeving is ook een essentieel onderdeel van de Leidende Principes Opdrachtgevend Bouwbedrijf. Wij vragen onze opdrachtneemers om zich ook te conformeren aan deze principes. In onze Algemene Voorwaarden zijn daarnaast ook bepalingen opgenomen over het beperken van de overlast voor de omgeving en de zorg voor de veiligheid van gebruikers en passanten.

We geven op verschillende manieren invulling aan de vijf pijlers van Bewuste Bouwers. De pijler Sociaal vullen we onder andere in met ons concept De Duurzame Bouwplaats. Met dit concept meten en verbeteren we onze prestaties op tien indicatoren op het gebied van people, planet en profit, die op en rondom de bouwplaats belangrijk zijn, zoals tevredenheid van de omgeving. Ook geven we bijvoorbeeld tips en best practices over het duurzaam inrichten van de bouwplaats.

Bewuste Bouwers

Gedragscode	Bewuste Bouwers	Hoe wij hier invulling aan geven:
Sociaal	Een Bewuste Bouwer is het visitekaartje van de bouwsector	Duurzame bouwplaats, bouwlogistiek
Verzorgd	Een bouwplaats van Bewuste Bouwers is schoon en opgeruimd	Duurzame bouwplaats (aanzien, netheid)
Milieu	Een Bewuste Bouwer is milieubewust	Duurzame bouwplaats, beleid CO ₂ en energie en Grondstoffen, bouwlogistiek
Veilig	Een Bewuste Bouwer zorgt dat de bouwplaats én de omgeving veilig zijn	Duurzame bouwplaats, hoofdstuk veiligheid
Bewust	Een Bewuste Bouwer communiceert proactief	Omgevingsmanagement

“Het **Graafschadevrij-initiatief** van VolkerWessels Telecom en Reggefiber draagt direct bij aan **veilig gedrag** van uitvoerders en monteurs en daarmee aan het product dat wij gezamenlijk opleveren aan de klant.”

Elmer Wiemer

Algemeen Directeur
Reggefiber

Zo geven we met een nette bouwplaats en aandacht voor het aanzien van buitenaf ook invulling aan de pijler Verzorgd. De pijler Milieu komt vanzelfsprekend uitgebreid aan bod in de hoofdstukken 'Grondstoffen', 'CO₂ en energie' en 'Biodiversiteit'. Afval, energie en slim transport zijn onderdeel van onze proeftuinen rondom de optimalisatie van bouwlogistiek en van De Duurzame Bouwplaats. Dat we voor onszelf en voor onze omgeving Veilig werken staat bij ons op de eerste plaats, zoals we beschrijven in het hoofdstuk Veiligheid. De laatste pijler Bewust vullen we in door een heldere en voorspelbare communicatie met de omgeving.

Bijdragen aan de omgeving

Slimme uitvoeringsmethoden kunnen een serieuze bijdrage leveren aan een tevreden omgeving. Zo maken wij bij het uitvoeren van graafwerkzaamheden gebruik van nieuwe graaftechnieken, zoals borstelmachines en grondradarsystemen. Hierdoor kunnen we sneller werken, zorgen we voor minder lawaai en sturen we op 'in-één-keer-goed', wat bijdraagt aan de vermindering van omgevingshinder. Daarnaast ontplooiën we initiatieven om de omgeving op andere manieren te betrekken bij het project. Zo gaven wij dit jaar bijvoorbeeld een gastles bij basisscholen rondom één van onze projecten in Leiden. Tijdens de gastlessen hebben we leerlingen op een praktijkgerichte manier uitleg gegeven over veiligheid en de dode hoek. ■

Hoogtepunten 2015

- 171 Bewuste Bouwers bouwplaatsen in Nederland
- 44 bouwplaatsen volgens het Considerate Constructors Scheme
- 3 VolkerWessels projecten in lijst met 10 Topscoorders Bewuste Bouwers 2015

Acties 2016

- Verzamelen meetgegevens over meerwaarde optimaliseren bouwlogistiek
- Doorontwikkelen menukaart bouwlogistiek op basis van ervaringen uit eerste projecten
- Bekendheid met Bewuste Bouwers verder vergroten

Biodiversiteit

Bij ons werk komen wij op verschillende manieren in aanraking met de natuur. Dit kan de natuurlijke omgeving rondom ons project zijn. Soms is de ontwikkeling van de natuur zelfs onderdeel van onze werkzaamheden.

Ook elders in de keten hebben we effect op de natuur, bijvoorbeeld door winning van grondstoffen, welke ten koste gaat van de lokale natuur en biodiversiteit. Daarom willen we in ons beleid zoveel mogelijk rekening houden met onze natuurlijke omgeving en het milieu. Een belangrijk thema is biodiversiteit: de verscheidenheid aan dieren en planten in onze leefomgeving.

Onze sociale en economische duurzaamheid is fundamenteel afhankelijk van gezonde ecosystemen. Het verlies van natuurlijk habitat en exploitatie door jacht of visserij zijn de grootste oorzaken van de afname van biodiversiteit, gevolgd door klimaatverandering. Wat kunnen we als VolkerWessels betekenen?

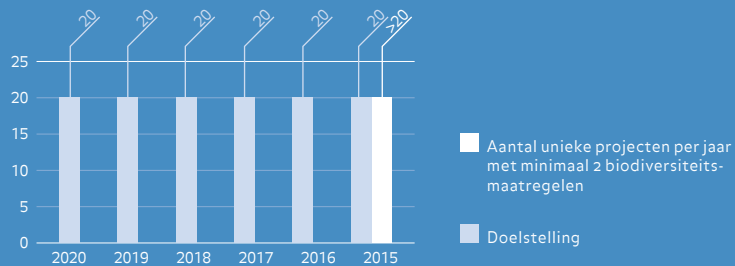
Ingang van de Bavarianarena in het Wildlands Adventure Zoo Emmen. Dit dierenpark wordt gerealiseerd door VolkerWessels.

Doelstellingen Biodiversiteit 2020

- Uitrollen van interne campagne voor de bevordering van biodiversiteit
- 20 projecten per jaar met minimaal 2 maatregelen die biodiversiteit bevorderen
- Biodiversiteitsscan bij 3 werkmaatschappijen per jaar
- 2 inspirerende projecten per jaar

Resultaten Biodiversiteit

BIODIVERSITEITSMATREGELEN

Door verantwoord geproduceerd hout in te kopen gaan we het verlies van bossen elders in de wereld tegen. Lokaal in en rondom onze projecten stimuleren we onze werkmaatschappijen om aanvullende maatregelen te nemen op projecten die de ecologische meerwaarde van een locatie verhogen. Denk aan het aanplanten van inheemse beplanting, het aanleggen van natuurlijke oevers of het aanbrengen van nesten of vleermuisverblijfplaatsen.

Ons beleid richt zich allereerst op bewustwording van het belang van biodiversiteit en hoe onze projecten hieraan kunnen bijdragen. We hebben hiervoor met onze eigen ecologen een checklist opgesteld met mogelijke extra maatregelen, die de biodiversiteit bevorderen en die we in een project kunnen toepassen.

Dit zijn extra initiatieven die we toepassen bovenop eventueel wettelijk verplichte mitigerende of compenserende maatregelen volgens de flora- en faunawetgeving. In onze concernbrede duurzaamheidsnieuwsbrief heeft het thema Biodiversiteit ook een vaste plek gekregen. Hierin lichten we maatregelen toe of benoemen we inspirerende projecten op het gebied van biodiversiteit.

Maatregelen die biodiversiteit bevorderen

Met de checklist en het vergroten van de bewustwording stimuleren we het zoveel mogelijk toepassen van extra maatregelen in onze projecten. Niet alle maatregelen tellen even zwaar: we wegen de maatregelen van klein (bijvoorbeeld een kleine vleermuiskast) naar groot (bijvoorbeeld het aanleggen van een vijver). Naast het uitvoeren van maatregelen willen we jaarlijks ook een aantal inspirerende projecten realiseren, die bijdragen aan biodiversiteit.

Als inzending voor de Otterchallenge heeft één van onze werkmaatschappijen een variant op de FaunaSafe (een ecopassage met een wildrooster) geïntroduceerd. Deze Ottersafe is een nieuw soort passage, die zeer geschikt is voor de otter. Deze oplossing voorkomt dat otters wegen moeten oversteken wanneer zij zich verplaatsen door natuurgebieden in Nederland. De Otter Challenge zoekt samen met Nederlandse natuur- en milieuorganisaties, experts, studenten, ondernemers en bedrijven businessideeën, die ervoor zorgen dat de otter structureel kan overleven in Nederland, met als doel 1.000 otters in 2020.

“VolkerWessels laat zien dat ook een van de grootste bouwbedrijven snel de **inkoop van hout**(producten) kan verduurzamen. Dit is een **belangrijk gegeven** voor andere bouwbedrijven die deze stap nog moeten zetten.”

Liesbeth Gort

Directeur

FSC Nederland

Bij het aanbrengen van de beplanting rondom het Haga ziekenhuis heeft VolkerWessels een insectenhotel geplaatst in een bloemenperk waar veel insecten op afkomen.

Bij het project IJsseldelta, onderdeel van het programma Ruimte voor de Rivier van Rijkswaterstaat, wordt bijvoorbeeld langs de bypass veel natte natuur (moerasachtige natuur met veel rietbegroeiing) ontwikkeld. De ideeën en ervaringen, die we in deze projecten opdoen, kunnen we ook benutten om bij te dragen aan de natuur in projecten waar natuur geen onderdeel van de vraag is.

Biodiversiteit biedt een kans om een bijdrage te leveren aan een betere levenskwaliteit. Om dit te concretiseren onderzoeken we momenteel samen met de Universiteiten van Utrecht en Rotterdam waar we maximaal kunnen bijdragen binnen de huidige biodiversiteit en regelgeving. We sluiten hierbij aan op recent EU onderzoek naar maatschappelijke kosten en baten van (verlies aan) biodiversiteit. We verzamelen de best practices uit projecten, waarin bovenwettelijke maatregelen worden genomen ten aanzien van biodiversiteit om deze toe te voegen aan de maatregelenlijst. Veel van onze BREEAM-projecten zijn hier een voorbeeld van.

“Soms is het aanleggen of herstellen van de natuur een kerntaak van VolkerWessels in een project.”

Dilemma

Helaas is het ons in 2015 niet gelukt om de geplande Biodiversiteitsscans daadwerkelijk uit te voeren. We merken dat er in onze interne organisatie nog niet zoveel aandacht voor het thema biodiversiteit is als we op basis van onze doelstellingen zouden willen. Om beter te begrijpen hoe dit komt en wat we hieraan kunnen doen zijn we in gesprek met partners die onderzoek doen naar dergelijke knelpunten. Zo hopen we kennis te delen met andere partijen en samen te werken aan oplossingen. ■

Hoogtepunten 2015

- Tweede plaats in Otter Challenge
- Checklist met maatregelen om biodiversiteit in projecten te bevorderen
- >20 unieke projecten in 2015 met minimaal 2 extra biodiversiteitsmaatregelen

Acties 2016

- Vaste rubriek over biodiversiteit en maatregelen in projecten opnemen in concernbrede duurzaamheidsnieuwsbrief
- Uitvoeren biodiversiteitsscans
- Voortzetten FSC Convenant
- Onderzoek samen met universiteiten naar extra maatregelen

Integriteit

DUURZAAMHEIDSTHEMA'S INTEGRITEIT

Integriteit is naast veiligheid en duurzaamheid een van de drie kernwaarden van VolkerWessels. Wij willen behoren tot de groep bedrijven, die alleen samenwerkt met bedrijven en partners, die net als wij het grote belang van integer handelen inzien.

Om ons ervan te verzekeren dat we hierbij horen, is het noodzakelijk dat we blijvend aandacht geven aan dit thema.

Bewust worden, bevorderen en waarborgen. Wij stimuleren onze collega's om eveneens integer te handelen. De basis hiervoor is onze gedragscode, waarin wij principes geven waaraan ons handelen getoetst kan en moet worden, en onze anonieme Vertrouwenslijn voor het veilig melden van het schenden van deze code. Ook van onze leveranciers, onderaannemers en partners verwachten we dat zij zich professioneel en integer gedragen. Op deze manier werken we samen aan een cultuur van openheid, verantwoordelijkheid en integriteit.

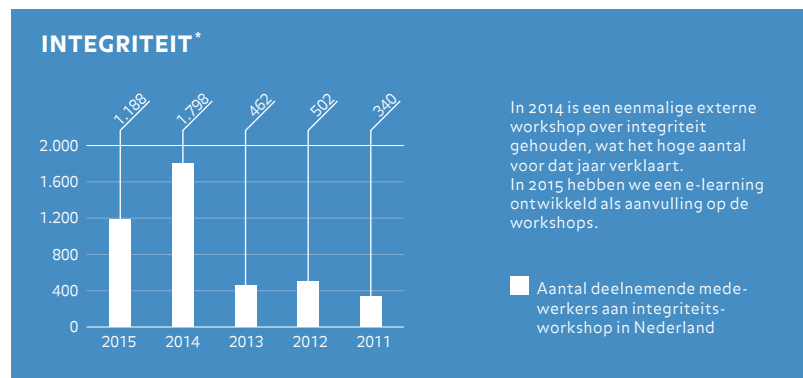
Tijdens integriteitsworkshops geven we voorlichting over onze gedragscode en vertrouwenslijn.

Doelstellingen Integriteit 2020

Elke medewerker moet weten:

- 1. hoe hij/zij moet omgaan met integriteitsdilemma's binnen zijn/haar werkveld
- 2. bij wie hij/zij terecht kan als hij/zij hierover wil overleggen
- 3. bij wie hij/zij eventuele overtredingen van de gedragscode kan melden

Resultaten Integriteit

Integer handelen is een absolute voorwaarde voor het verkrijgen en behouden van het vertrouwen van al onze stakeholders, zoals opdrachtgevers, leveranciers, kredietverstrekkers en medewerkers. Het niet voldoen aan de eisen en verwachtingen op het gebied van integriteit, algemeen aanvaarde maatschappelijke normen en waarden en de nationale en internationale wet- en regelgeving, kan de continuïteit van ons gehele concern in gevaar brengen. Het concernbrede Platform Integriteit neemt daarom initiatieven,

die ertoe leiden dat collega's (nog meer) bewust worden van het thema, en zij stimuleert initiatieven, die integer handelen bevorderen en waarborgen.

Gedragscode

De goede wil en betrokkenheid van alle medewerkers van VolkerWessels vormen de basis voor integer handelen. Onze gedragscode biedt principes en richtlijnen voor integer gedrag. Deze richtlijnen gaan onder andere over de omgang met elkaar met onder-

aannemers en leveranciers en met collega aannemers, omkoping en corruptie, fraude en diefstal, belangenverstrengeling en het bevorderen van mededinging en eerlijke concurrentie. Bij overtreding van de gedragscode kunnen sancties worden opgelegd. In onze regeling Vertrouwenslijn is vastgelegd op welke manieren medewerkers het schenden van de code (desgewenst ook anoniem) kenbaar kunnen maken en hoe hier gevolg aan wordt gegeven.

We hebben in 2015 gewerkt aan een concept voor de actualisering van de gedragscode en een speciale Social Media Richtlijn. Deze zullen in 2016 definitief vastgesteld en gecommuniceerd worden naar alle medewerkers. Omdat maatschappelijke opvattingen veranderen, is een periodieke aanpassing nodig en wenselijk, om te zorgen dat ons integriteitsbeleid goed blijft aansluiten.

Vertrouwenspersoon en vertrouwenslijn

Al onze medewerkers en externe relaties kunnen – ongeacht hun functie of relatie – melding maken van (vermoedens van) misstanden binnen VolkerWessels. Met vermoedens van ernstige misstanden wordt bijvoorbeeld bedoeld fraude, ongewenste omgangsvormen, diefstal of ongewenste beïnvloeding. Deze meldingen kunnen (desgewenst ook anoniem) worden gedaan bij de vertrouwenspersoon van de eigen werkmaatschappij (Compliance Officer) of bij de centrale vertrouwenspersoon (Chief Compliance Officer). VolkerWessels kent hiervoor een klokkenluidersregeling: de Regeling Vertrouwenslijn. We vergroten de bekendheid met de vertrouwenspersoon en de

regeling door voorlichting en communicatie hierover.

In 2015 zijn in Nederland 33 meldingen gedaan bij vertrouwenspersonen (2014: 49)[†]. Van deze meldingen hebben er 13 tot ontslag geleid. In het Verenigd Koninkrijk zijn 11 meldingen gedaan (2014: 8)[†]. De definities die het Verenigd Koninkrijk hanteert wijken af.¹ We zien dat het aantal meldingen de afgelopen jaren fluctueert. Hoe integer opereert VolkerWessels? Het is lastig conclusies te trekken op basis van het aantal meldingen. Deze fluctuaties kunnen het gevolg zijn van meer overtredingen, of juist betekenen dat de weg naar de vertrouwenspersoon steeds beter wordt gevonden. Wij zien het in elk geval als een positief signaal dat de bewustwording rondom integriteit verder toeneemt.

Verantwoordelijkheden

De eindverantwoordelijkheid voor het integriteitsbeleid ligt bij twee leden van de Raad van Bestuur. De CFO is het eerste aanspreekpunt, en een tweede lid van de Raad van Bestuur is voorzitter van het Platform Integriteit. Het Platform Integriteit is verantwoordelijk voor het bewust maken van medewerkers van het belang van het thema en het bevorderen en waarborgen van integer handelen. Het Platform bestaat uit directieleden van verschillende werkmaatschappijen en twee leden van de Raad van Bestuur. Op concernniveau is er een Chief Compliance Officer (cco). Alle werkmaatschappijen hebben een eigen Compliance Officer. De cco bewaakt het integriteitsbeleid met ondersteuning van de concernafdeling Risk Management en stimuleert de bewustwording van medewerkers.

* Hierover heeft KPMG assurance verleend.

[†] In het Verenigd Koninkrijk wordt gerapporteerd over 'grievances'. De definitie van grievances wijkt af van wat in Nederland wordt verstaan onder niet-integer handelen. Daarnaast zijn door cultuurverschillen de klachten in Nederland en in het Verenigd Koninkrijk niet vergelijkbaar.

Bewustwording

VolkerWessels kent een programma van integriteitsworkshops. In 2015 zijn er binnen ons concern opnieuw verschillende workshops georganiseerd. Elke nieuwe medewerker ontvangt als hij of zij in dienst treedt de gedragscode. Verder is integriteit een vast agendapunt in onze afdelingsoverleggen en in de vergaderingen van de Raad van Bestuur met de directies van de werkmaatschappijen. Alle medewerkers hebben daarnaast in 2015 een brief van de Raad van Bestuur ontvangen met de naam van hun eigen Compliance Officer, waarmee het belang van het thema en de code nogmaals worden onderstreept. Daarnaast is er – naar aanleiding van een

incident – door het verantwoordelijke lid van de Raad van Bestuur voor de bedrijven in de sector Bouw & Vastgoed nog een brief naar alle medewerkers gestuurd, waarin zij worden gewezen op het feit, dat restmaterialen niet tegen contant geld mogen worden verkocht. Zo werken we aan het vergroten van de bewustwording bij onze medewerkers. Om medewerkers nog beter te kunnen informeren hebben we in 2015 een aanvullende e-learning tool ontwikkeld. In deze tool, die begin 2016 is gelanceerd, worden dilemma's voorgelegd, die toegespitst zijn op de eigen functie. In 2016 willen we workshops ontwikkelen, die gebaseerd zijn op de uitkomsten van deze e-learning tool.

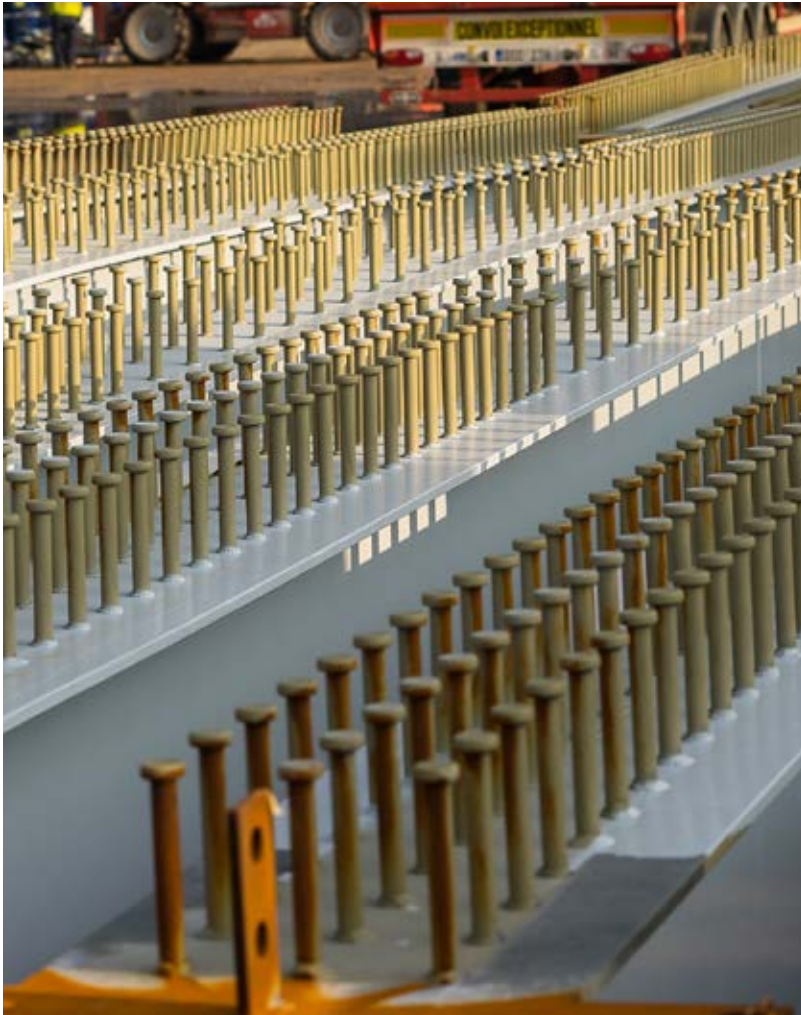

“De Sustainability Challenge daagde mij als student uit mee te denken over **Smart City concepten**. Nu mag ik me bij Primus dagelijks bezighouden met het verduurzamen van VolkerWessels, mooi toch?”

Ines Nijland

Student

Sustainability Challenge

Ketenverantwoordelijkheid

Integer en professioneel handelen is vanzelfsprekend niet alleen intern een vast agenda-punt. Het maakt ook een centraal onderdeel uit van onze omgang met marktpartijen en onze omgeving. Wij verwachten van de partijen waarmee wij samenwerken dat zij net zoveel belang hechten aan integriteit als wij, en dat ook onze leveranciers zich professioneel, integer, transparant en maatschappelijk verantwoord gedragen. In onze Algemene Voorwaarden staat dat opdrachtnemers zich conformeren aan onze gedragscode en aan de Leidende Principes Opdrachtgevend Bouwbedrijf, die zich richten op ketenverantwoordelijkheid en professionele samenwerking. Deze Leidende Principes zijn opgesteld in samenwerking met zes andere grote Nederlandse bouwbedrijven. Onze eigen werkmatschappijen dienen elk jaar via de In Control Statements aan de Raad van Bestuur te verantwoorden hoe met hun eigen beleid invulling wordt gegeven aan de Principes.

Het Platform Integriteit heeft in 2015 besloten om de doelstelling, die we in 2014 hadden benoemd (behoren tot de top drie van meest integere bouwbedrijven) te vervangen door een andere doelstelling. Het is gebleken dat het complex en tijdsintensief is om de oude doelstelling goed meetbaar te maken. Bovendien is het Platform Integriteit van mening dat het minder zinvol is onszelf te spiegelen aan anderen, maar dat we juist moeten zorgen dat de eigen organisatie naar onze eigen maatstaven (onze gedragscode) integer is. De tijd en moeite die het kost om onderzoek te doen naar het meetbaar maken van de oude doelstelling willen we juist besteden aan het verder verbeteren en uitdragen van ons integriteits-

beleid. Om ons ervan te verzekeren dat we invulling blijven geven aan de ambitie die uit de oude doelstelling sprak, zullen we in plaats daarvan extra aandacht gaan schenken aan de beschikbare best practices en kennis in het netwerk van VN Global Compact. Daarom heeft de Raad van Bestuur besloten toe te treden tot het VN Global Compact Nederland netwerk, waarin Nederlandse bedrijven die het Global Compact hebben ondertekend samen werken aan het invullen van de principes. We hopen hier met name op het gebied van ketenverantwoordelijkheid te kunnen leren van andere bedrijven, om ons beleid nog verder te kunnen verbeteren.

Als wij constateren dat er een overtreding van onze code plaatsvindt door een leverancier of onderaannemer, dan vindt afhankelijk van de overtreding een indringend gesprek plaats met de onderaannemer of leverancier dan wel wordt direct afscheid genomen van de onderaannemer of leverancier. ■

Hoogtepunten 2015

- Gedragscode geactualiseerd
- Social Media Richtlijn opgesteld als bijlage bij de gedragscode
- 1.188 deelnemers aan integriteitsworkshops
- E-learning tool ontwikkeld
- Centrale Ondernemingsraad (COR)-dag over thema integriteit
- Fraude risico beleid opgesteld

Acties 2016

- Systematiek ontwikkelen voor het meten van integer handelen
- Lanceren e-learning
- Voortzetten integriteitsworkshops

Het is de droom van VolkerWessels om positief bij te dragen aan de levenskwaliteit van mensen. Het draait daarbij om de mens achter het project.

Levenskwaliteit gaat over subjectieve waarden als geluk, welzijn en de vrijheid om eigen keuzes te maken. Samen hieraan bijdragen is de mooiste manier om te ondernemen. Voor ons als concern, maar vooral ook voor onze individuele medewerkers. Daarom is onze stip op de horizon 'Samen bouwen aan een betere levenskwaliteit'.

Hoe definiëren we levenskwaliteit?

Wat betekent dit voor de samenleving? En welke samenwerking hebben we nodig om onze ambitie te realiseren? Wij beseffen goed dat we met het uitspreken van onze ambitie een serieuze uitspraak doen, die om een serieuze benadering vraagt. In deze zoektocht is samenwerking met partners en stakeholders onmisbaar.

We stellen onszelf continu de vraag: wat vindt de eindgebruiker belangrijk?

Doelstellingen levenskwaliteit 2020

- Samen bouwen aan een betere levenskwaliteit

VolkerWessels bouwt aan de stad van de toekomst. Een stad waar alles aanwezig is en niets verloren gaat. In deze video zetten we onze visie uiteen.

Video bekijken? Ga naar: <https://vimeo.com/135446109>

Waarom levenskwaliteit?

Waarom willen we ons als VolkerWessels bezighouden met levenskwaliteit? Onze benadering is dat iedereen (onze eindgebruiker, de consument, de burger) uiteindelijk één ding wil: kwaliteit van leven. Mensen zijn ook bereid om hiervoor te betalen. Onze visie, overtuiging en hoop is dat de maatschappij zich steeds meer en steeds sneller deze kant op beweegt. Hoe beter wij in staat zijn hierin mee te bewegen, hoe succesvoller we zijn als onderneming.

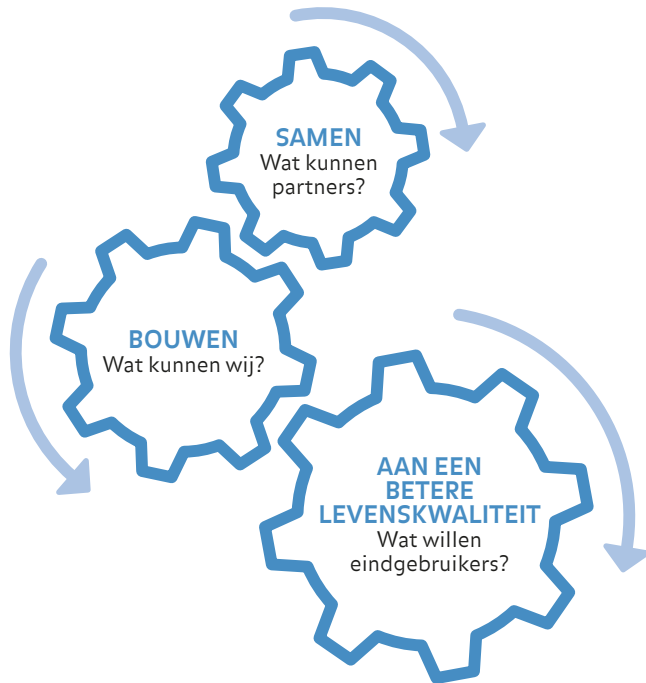
We zien ook de interne meerwaarde van de benadering. Wanneer wij zichtbaar bijdragen aan de samenleving kunnen onze medewerkers trots zijn op hun werk, en wordt hun creativiteit aangeboord om innovatieve, duurzame en ondernemende oplossingen te bedenken.

Hoe pakken wij dit aan?

Deze doelstelling roept niet alleen bij onze omgeving, maar ook bij onszelf vragen op. Daarom hebben we vier kernvragen gedefinieerd, die onze aanpak ondersteunen:

Vraag	Aanpak
Wat wil de eindgebruiker?	Dialog met eindgebruikers (Project I: Sterrenberg Huis ter Heide, Bouw & Vastgoed)
Wat kunnen wij zelf doen om bij te dragen aan een betere levenskwaliteit?	Concrete maatregelen die bijdragen aan levenskwaliteit (Project II: Parkeergarage Jaarbeursplein Utrecht, Infrastructuur)
Welke partners hebben wij nodig om aan de wens van de eindgebruiker te kunnen voldoen?	Creëren van een waardecase rondom levenskwaliteit (Project III: Sustainability Challenge, Energie & Telecom)
Hoe definiëren en meten wij levenskwaliteit?	Vraag inbrengen als casus in Bedrijvencoalitie 'Sociale Waardecreatie' van De Groene Zaak (op concernniveau)

Elke vraag beantwoorden we met een concrete aanpak. Om onze werkmaatschappijen te betrekken en de vertaalslag naar onze projecten te maken, hebben we drie projecten (één per sector) geselecteerd, waarin we een van de kernvragen uitwerken. Om ook de kennis van andere bedrijven en kennisinstellingen optimaal te gebruiken en samen verder te ontwikkelen, werken we voor de vierde vraag samen in een coalitie van De Groene Zaak: een ondernemersplatform van duurzame koplopers.

1. In de praktijk (Bouw & Vastgoed) – Pilotproject Sterrenberg Huis ter Heide

Wij benaderen het thema levenskwaliteit nadrukkelijk vanuit de eindgebruiker. Daarom hebben we deze doelgroep opgezocht bij één van onze projecten, de woonwijk Sterrenberg in Huis ter Heide. Tijdens een bewonersavond discussieerden we met bewoners over wat levenskwaliteit voor hen betekent. Door dergelijke gesprekken te voeren leren we veel over wat de eindgebruiker belangrijk vindt. Zo noemde de helft van de aanwezige bewoners duurzaamheid als doorslaggevende factor bij het kiezen van een woning.

Wat draagt bij aan levenskwaliteit:

- (voorbeelden uit de bewonersdialoog)
- Minder reistijd
 - Keuzevrijheid (keuken, afwerking, etc.)
 - Samen oud kunnen worden in woning
 - Veel groenvoorziening in de wijk
 - Tips en trucs voor duurzaam gebruik woningen
 - Samenwerking met groene financiers

“Geen woorden maar daden: VolkerWessels heeft zijn missie nu vertaald naar daadwerkelijke pilots. In het traject **Sociale Waardecreatie** heeft VolkerWessels pionierswerk verricht om het brede begrip ‘levenskwaliteit’ meetbaar en tastbaar te maken.”

Mark Beumer
 Programmamanager Kennis & Media
 De Groene Zaak/Het Groene Brein

2. In de praktijk (Infrastructuur) – Pilotproject Parkeergarage Jaarbeursplein Utrecht

We willen beter leren begrijpen wat wij zelf in onze projecten kunnen doen om de levenskwaliteit van de uiteindelijke gebruiker te verhogen. In dit project onderzoeken en implementeren we concrete maatregelen en meten we het effect op de eindgebruiker. Wat kunnen we doen, waar hebben we invloed op en wat is de meerwaarde? Bovenop de parkeergarage die wordt gerealiseerd onder één van de drukste punten in het hart van Utrecht komt veel groen en is er ruimte voor ontmoeten. We onderzoeken hoe we samen met partners zoals de gemeente optimalisaties kunnen doorvoeren, die bijdragen aan levenskwaliteit. Ook stellen we een meetplan op om het effect in kaart te brengen.

Wat draagt bij aan levenskwaliteit:

(voorbeelden van maatregelen)

- (Her)gebruik van natuurlijke materialen en groen
- Goede aansluiting op en informatievoorziening over ov
- Gratis drinkwater
- Optimale verbinding (mobiel bereik, wifi)
- Ontmoeting en evenementen op het plein

3. In de praktijk (Energie & Telecom) – Pilotproject Sustainability Challenge

Het realiseren van onze ambitie kunnen wij niet alleen. Het sleutelwoord is samenwerking. Hoe geven we deze samenwerking concreet vorm in een waardecase? Dit is bij uitstek een vraag voor de 'volgende' generatie. Daarom heeft de sector Energie & Telecom, die zelf geconfronteerd wordt met een markt die sterk in verandering is, de hulp ingeroepen van studenten tijdens de Sustainability Challenge. Twintig studenten werkten aan een propositie rondom de Smart City, een slimme stad die de kwaliteit van leven verbetert doordat nieuwe digitale toepassingen zowel de overheid als de burgers ondersteunen. Als vervolg op de Challenge gaan we op zoek naar, en zijn we in gesprek met de benodigde partners om deze case samen te kunnen realiseren.

Wat draagt bij aan levenskwaliteit:

(voorbeeld van waardecase)

- Een combinatie van kennis over de nieuwste innovatieve technieken en de mogelijkheid om bij te dragen aan de levenskwaliteit in Smart Cities. In de visie van het VolkerWessels-studententeam 'Blue Eyes – Green Minds' zorgt de Smart City voor een toename in sociale verbondenheid en gezondheid. Tijd, geld en grondstoffen worden in Smart Cities gemeengoed en er wordt niet alleen economische waarde, maar vooral maatschappelijke waarde toegevoegd.

4. Meetbaar maken: Bedrijvencoalitie Sociale Waardecreatie

Het definiëren en meetbaar maken van een veelomvattend en diffuus begrip als levenskwaliteit is een enorme uitdaging. Om onze uitspraken te kunnen onderbouwen en onze aanpak te concretiseren is dit wel noodzakelijk. Met onze deelname aan de Bedrijvencoalitie Sociale Waardecreatie van De Groene Zaak leren we van de ervaringen van anderen en voorkomen we dat we het wiel opnieuw uitvinden. Samen met onze coalitiepartners – NS, Vebego en USG People – en kennispartners – EY, KPMG, TruePrice en wetenschappers – hebben we gewerkt aan ons vraagstuk van meetbaarheid.

De belangrijkste lessen uit de coalitie zijn:

- breng focus aan in de aanpak, benader levenskwaliteit vanuit de eindgebruiker, en sluit in de definitie aan bij bestaand onderzoek naar kwaliteit van leven (zie figuur hiernaast).
- De ervaringen en lessen van de coalitie nemen we mee naar de praktijk in onze pilotprojecten en hebben we ook gedeeld in een tweetal publicaties:
 - World Business Council for Sustainable Development 'Social Capital in Decision-Making'
 - Whitepaper 'Sociale Waarde in Kaart'. ■

LEVENSKWALITEIT

- Inkomen
- Huisvesting
- Gezondheid
- Opleiding
- Werk en persoonlijke activiteiten
- Politieke participatie
- Sociale participatie
- Natuurlijke omgeving
- (On)zekerheid

Levenskwaliteit omvat meerdere aspecten en is een zeer breed begrip. Er zijn verschillende definities mogelijk. Wij sluiten met onze lijst van negen aspecten aan bij bestaand onderzoek, onder andere van de Commissie Stiglitz en het Sociaal Cultureel Planbureau.

Maatschappelijke Raad van Toezicht

- 52 Maatschappelijke Raad van Toezicht
- 53 Muriel Arts
- 54 Jaqueline Cramer
- 55 Diana den Held
- 56 Ruud Koorstra
- 57 Jan Paul van Soest

Maatschappelijke Raad van Toezicht

MAATSCHAPPELIJKE RAAD VAN TOEZICHT

Het is steeds belangrijker om (externe) partners te betrekken bij ons centrale thema levenskwaliteit en samen met hen te werken aan het bereiken van onze doelstelling.

Onze dialoog met eindgebruikers is een belangrijke eerste stap, maar daarmee zijn we er nog niet. We hebben ook de kennis en ervaring van experts nodig om er echt achter te komen hoe we kunnen bijdragen aan levenskwaliteit. Daarom hebben we in 2015 voor het eerst een commissie van vijf onafhankelijke experts gevraagd om met ons mee te denken. We noemen dit onze Maatschappelijke Raad van Toezicht. We hebben hen drie vragen gesteld:

1. Wat doen we al goed?
2. Wat moeten we minder doen?
3. Wat moeten we meer doen?

De experts van onze Maatschappelijke Raad van Toezicht hebben het afgelopen jaar meegediscussieerd over deze vragen, hebben onze bestuurders uitgedaagd en hebben deelgenomen aan onze stakeholderdialogen.

We blijven dit in de toekomst ook doen om invulling te geven aan onze ambities op het gebied van levenskwaliteit.

De Maatschappelijke Raad van Toezicht daagt onze bestuurders uit in de discussie over het thema levenskwaliteit.

In het kader van haar duurzaamheidsaanpak en het maatschappelijk jaarverslag heeft men mij gevraagd mee te kijken en te adviseren waarbij drie vragen centraal stonden.

Muriel Arts

Researcher sustainable strategy and impact measurement for companies

Rotterdam School of Management Erasmus Universiteit

1. wat gaat er goed en dienen we te behouden,
2. waar minder van doen en
3. waar meer van doen.
Hierbij stond de vraag centraal: 'draagt VolkerWessels voldoende bij aan levenskwaliteit?'. Op basis van het concept verslag, de duurzaamheidsstrategie en 3 sessies met een grotere groep van interne en externe stakeholders, waaronder leden van de Raad van Bestuur en Directie hierbij het beeld wat ontstaan is.

VolkerWessels is intrinsiek gemotiveerd om bij te dragen aan een duurzame omgeving met positieve resultaten voor een brede groep van stakeholders. Zowel voor medewerkers, klanten, partners, gemeenten als de gemeen-

schappen en natuur waarop VolkerWessels impact heeft. Relevante stakeholders per waardeketen (bouw & vastgoed, infrastructuur en energie & telecom) worden geïdentificeerd en betrokken en projecten mee ontwikkeld. Er is sprake van een gemeenschappelijk en bedrijfsbrede visie nl. 'samen bouwen een betere levenskwaliteit'. Steeds meer wordt er gekeken, gedacht en gedaan vanuit de verschillende behoeften van de eindgebruikers en maatschappij, een voorwaarde voor gedeelde en duurzame waarde creatie. En duurzaamheid is verankerd in de bedrijfswaarden en in de top van de onderneming. Ook zijn er concrete projecten met doelstellingen en kpi's per bedrijfs onderdeel.

Vanuit de huidige bedrijfs-situatie en de ambitie worden er een drietal ontwikkelings-thema's voor VolkerWessels relevant. Dit enerzijds door ontwikkelingen in de omgeving (risico's en kansen en de impact daarvan op de bedrijfsvoering) als door klanten-, bedrijfs- en mede-werkerbehoeften. VolkerWessels kan profiteren als het de overkoepelende ambitie concreter en meetbaar maakt per waardeketen en bedrijfs-onderdeel. En door de specifieke maatschappelijk uitdagingen per waardeketen als potentiële nieuwe markten te gaan zien en door onder andere product- en service-innovatieversnelling op de ambities te realiseren. Door vervolgens zowel aan

de resultaatkant output, outcome en impact te meten kan duidelijker worden welke activiteiten gedeelde waarde creëren, welke waarde vernietigen en welke meer compliance activiteiten zijn (waardebehoud). Dit alles kan bijdragen aan een duurzaam concurrentievoordeel op lange termijn en duurzame waardecreatie voor alle stakeholders.

VolkerWessels heeft duidelijke stappen gezet in de richting van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO).

Jacqueline Cramer

Professor Duurzaam Innoveren, Universiteit Utrecht, Strategisch adviseur van het Utrecht Sustainability Instituut (USI), lid van het Amsterdam Economic Board

Alle procedurele onderdelen van MVO krijgen aandacht, inclusief een gedegen verslaglegging conform de Global Reporting Initiative (GRI) richtlijnen. Daarmee is MVO 1.0 goed op orde. De volgende stap – MVO 2.0 – heeft VolkerWessels ook al in gang gezet: het verhogen van de prestaties op het gebied van People, Planet en Profit met behulp van innovaties binnen het bedrijf. Om grotere doorbraken te realiseren in de stedelijke omgeving staat het bedrijf nu voor een nieuwe uitdaging (MVO 3.0): samen met gebruikers en klanten in nieuwe allianties en met andere verdienmodellen transitie tot stand te brengen in de richting van een circulaire economie en duurzame energievoorziening. Het streven naar levenskwaliteit, zoals voorgesteld door VolkerWessels, kan daarbij dienen als verbind-

dend concept. Wat levenskwaliteit betekent, moet VolkerWessels scherper afbakenen, maar niet dichttimmeren. De uitdaging is juist om dit concept via co-creatie met stakeholders per project te concretiseren. VolkerWessels heeft een goede uitgangspositie om de handschoen MVO 3.0 op te pakken: ze bestrijkt inhoudelijk alle technische terreinen die nodig zijn om de leefbaarheid van steden voor de toekomst te garanderen. Bovendien heeft ze door haar decentrale organisatiestructuur de mogelijkheid om lokaal, samen met de gebruikers en klanten, tot co-creatie te komen en wensen vanuit de samenleving mee te nemen in het ontwerp en de realisatie van bouwprojecten. Hoe het innovatieprogramma hierop aansluit, dient beter toegelicht te worden. Want de kracht van de aanpak zit in de

vernieuwing die VolkerWessels wil realiseren samen met stakeholders. Mijn advies: Draag je strategie duidelijker uit en neem leiderschap in het bouwen van allianties. Dat maakt het bedrijf onderscheidend, geloofwaardig en vooruitstrevend in de markt.

“Draag je strategie duidelijker uit en neem leiderschap in het bouwen van allianties.”

De inhoud van het rapport correspondeert met de indruk die ik van VolkerWessels kreeg gedurende de External Review Committee bijeenkomsten; bedachtzaam met een open blik naar de toekomst.

Diana den Held

Strateeg en lector Cradle to Cradle (C2C) & Circulaire Economie (CE)
Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit

VolkerWessels is geen organisatie die als een kip zonder kop achter trends aan zal lopen; strategische keuzes worden zeer weloverwogen gemaakt. Tegelijk is het team dat zich bezighoudt met duurzaamheid en MVO opvallend ambitieus en het rapport toont ook dat zij vanuit het top management de ruimte krijgen. Er is geen enkele vraag of VolkerWessels zich met de thema's van de toekomst wil bezighouden. Wel is de organisatie af en toe nog zoekende naar hoe grote thema's holistisch te integreren.

Als C2C & CE strateeg kijk ik nadrukkelijk naar de gestelde doelen: zijn deze geformuleerd in termen van 'schade beperken' of in termen van het doen

van een 'positieve bijdrage'? Met slechts een kleine adaptatie zijn doelen als bijvoorbeeld 'energie-neutraal bouwen' te transformeren naar 'energie-positief bouwen', wat wil zeggen dat een pand meer energie levert dan het gebruikt, waardoor het de transitie naar een wereld die draait op hernieuwbare energie helpt versnellen.

In het rapport zie ik een mix van beide soorten doelen en ik hoop natuurlijk dat VolkerWessels de ambities op een aantal vlakken nog een weinig óp zal gaan draaien.

“Strategische keuzes worden zeer weloverwogen gemaakt.”

Dit duurzaamheidsverslag van VolkerWessels laat zeer veelbelovende voorbeelden zien van duurzame innovaties, inventieve manieren van samenwerken en een doordacht idee van waar het heen moet.

Ruud Koornstra

Stichting Delta 9

Het is duidelijk dat VolkerWessels graag wil, ondanks een praktijk die niet altijd meewerkt. Zo vraagt duurzame innovatie vaak om samenwerking: risico's worden gedeeld, wederzijdse expertise wordt benut. Het is dan ook zonde dat wet- en regelgeving samenwerking tussen partijen in de bouw zo vaak verbiedt. Niet geheel zonder reden: belangenverstrengeling mag niet. Maar belangenversterking moet wel. Dat maakt het voor de gehele sector van belang dat het interne en externe vertrouwen hersteld wordt. VolkerWessels zou daarin het voortouw kunnen en moeten nemen. Toeleveranciers, onderaannemers, projectontwikkelaars, bouwers, maatschappelijke organisaties

en opdrachtgevers zouden door de grootst mogelijke transparantie en het formuleren van gezamenlijke doelen tot dit herstel kunnen komen.

Als VolkerWessels de radicale innovaties wil realiseren die nu al in dit verslag doorschemeren, dan is samenwerking essentieel. Neem het voorbeeld van parkeergarages. Anno 2015 bouwen we deze nog en het is goed ondernemerschap om dat te doen. Maar denk ook na met opdrachtgevers, met financiers en met andere bouwers wat de mogelijkheden zijn voor dit vastgoed als anno 2025 ontwikkelingen zoals zelfrijdende auto's parkeergarages grotendeels overbodig hebben gemaakt.

In 2025 hoop ik tot slot dat we weer de waardering voelen voor het vakmanschap dat bouwen is – en dat dit gevoel leven is ingeblazen door VolkerWessels. We neigen te vergeten dat alles van een perfect afgewerkte gevel tot het rechtste muurtje van Nederland concentratie, vaardigheid en toewijding vergen. Het is een ambacht.

Laat je als VolkerWessels niet afschepen met de minimaal acceptabele kwaliteit. Verander dat spel. Maak een wandeling door Amsterdam of Utrecht en bewonder de grachtenpanden. Dat is schoonheid! Realiseer je vervolgens de waardecase die hieronder zit. Deze panden staan al vijfhonderd jaar (over

ecologische waarde gesproken) en krijgen de hoogste prijs op de markt (over financiële waarde gesproken). Geef dit vakmanschap ook vandaag weer de vrije hand. Een mooie gevel op een woonhuis kost wellicht een paar honderd euro extra, maar draagt eraan bij dat een pand zijn eeuwigheidswaarde behoudt. Waardeer mensen in de bouw daarom meer. Behandel je onderaannemer als een vakman en geef professionals vertrouwen. Zij kunnen zichzelf besturen, zoals organisaties als Buurtzorg bewijzen. Dat levert meervoudige waarde op – en trots op het werk van VolkerWessels.

Een bouwonderneming die 'levens-kwaliteit' centraal stelt is per definitie interessant.

Jan Paul van Soest

Partner De Gemeynt, lid Het Groene Brein,
auteur van o.a. De Twijfelbrigade

Dat roept de juiste vragen op: wat bedoelt VolkerWessels dan precies? Levenskwaliteit van wie? Van bewoners en gebruikers, of ook van de eco-systemen waarin projecten en plannen worden ontwikkeld? Het zou behulpzaam zijn de spanningen, de trade-offs tussen mogelijke doelen, beter zichtbaar te maken. Dat geeft een handvat om de dilemma's met relevante stakeholders te delen en te bespreken. Dat kan dan in algemene zin, maar ook toegespitst op individuele plannen en projecten, bij een wijk, een parkeer-garage, een brug, noem maar op. Maak dan zichtbaar wat 'levenskwaliteit' is en waar de dilemma's zitten.

Een gedurfde stelling, een Big Hairy Audacious Goal of BHAG, zou dan bijvoorbeeld kunnen zijn: maximale levens-kwaliteit leveren voor de gebruikers van onze werken en diensten, met achterlating van een positieve voetafdruk voor de planeet waarop we werken. Het is in dit licht zeer te waarderen dat een factor als biodiversiteit wordt genoemd. Met alle groeiende aandacht voor klimaat als belangrijke impact beginnen de andere planetary impacts zoals biodiversiteit en watergebruik ondergesneeuwd te raken. Goed dat VolkerWessels hiervoor aandacht vraagt. In bredere zin lijkt het dan verstandig de volle breedte van de planetary impacts als maatgevend te nemen.

De duurzaamheidsambities en werkwijze van VolkerWessels lijken zich wat achter de schermen af te spelen. Dat is te begrijpen, maar ook wat jammer: er valt breder veel te leren van de koplopers in de bouw, zeker ook door overheden, die bij hun aanbestedingen nodeloos conventioneel redeneren (de laagste prijs is vaak doorslaggevend). Zo blijven tal van innovaties onbenut. Gegeven de impacts van onze economie, denk alleen al aan de klimaatverandering en aan wat nodig is om

de afgesproken twee graden opwarming niet te overschrijden, zijn niet alleen incrementele maar juist ook systeem-innovatieve oplossingen nodig. Die blijkt VolkerWessels ook in huis te hebben. Een doelstelling als 'maximale levens-kwaliteit met een positieve footprint' helpt die systeem-innovaties mobiliseren. Breder communiceren ervan kan anderen ook over de streep trekken gedurfter op te treden.

Over dit verslag

- 59 Over dit verslag
- 61 Assurance
- 62 Bijlage Duurzaamheidscijfers
- 66 Begrippenlijst
- 71 Colofon

UXO investigation area	
Position of annotated	
As-found SBP object and depth below lakel	
As-found SSS object	
As-given UXO object	

Over dit verslag

OVER DIT VERSLAG OVER DIT VERSLAG

Scope

In dit verslag rapporteren we over onderaannemers en toeleveranciers als wij samen met hen innovaties ontwikkelen. Wij rapporteren niet over hun veiligheids- of CO₂-prestaties. Dit betekent niet dat daar geen zicht op is. Daar waar de CO₂ Prestatieladder bijvoorbeeld eist dat wij voorwaarden stellen aan onderaannemers en toeleveranciers, hebben wij inzicht in hun footprint. Echter, omdat dit inzicht beperkt is, hebben wij ervoor gekozen hun prestaties buiten onze verslaggeving te houden.

Sinds 2013 rapporteren we ook de prestaties van al onze werkmaatschappijen in het Verenigd Koninkrijk. De data van onze Britse bedrijven worden apart verzameld en per thema weergegeven. In 2015 zijn er enkele interne verschuivingen geweest, die geen invloed hebben op de geconsolideerde cijfers.

Reikwijdte

De primaire doelgroep van dit verslag zijn onze stakeholders, die geïnteresseerd zijn in onze activiteiten in Europa – hoofdzakelijk in Nederland en het Verenigd Koninkrijk – waar wij op een breed terrein in diverse sectoren onze activiteiten ontplooiën. Onze activiteiten in de Verenigde Staten en Canada hebben een ander karakter doordat ze zich op een minder breed terrein afspelen. De verslaggeving over deze landen is mede om die reden minder relevant voor onze stakeholders in Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

Na een afweging door de Raad van Bestuur is expliciet gekozen om vanaf 2013 de scope te beperken tot Nederland en het Verenigd

Koninkrijk, vanuit de overtuiging dat dit op dit moment het meest recht doet aan de informatiebehoeften van onze stakeholders. De projecten binnen onze overige buitenlandse activiteiten vallen buiten de scope van deze rapportage.

Een van onze werkmaatschappijen heeft een eigen verbrandingsinstallatie om afvalhout in te verwerken. Deze hebben we niet meegenomen in de huidige CO₂-footprint. In 2015 is er 120 ton hout in deze installatie verbrand.

Combinaties, vennootschappen en nieuwe entiteiten

In dit verslag hebben wij combinaties of vennootschappen opgenomen waarin wij overheersende zeggenschap hebben. Een combinatie met een niet-VolkerWessels bedrijf, waarin sprake is van joint control is niet meegenomen. Deze handelwijze komt overeen met de Nederlandse richtlijn voor financiële verslaggeving, Dutch GAAP. In het Verenigd Koninkrijk worden wel alle joint ventures meegenomen in de duurzaamheidsrapportage. De materiële thema's voor VolkerWessels zijn bepaald op basis van diverse stakeholderdialogen en een inventarisatie onder de medewerkers. Meer informatie hierover is te vinden in de bijlage 'Materialiteitsanalyse', te vinden op de website.

Geacquireerde ondernemingen of combinaties, waarbij het aandeel in 2015 veranderde naar meer dan 50%, hebben we in 2015 betrokken bij het rapportageproces en zullen in 2016 worden meegenomen in de verslaggeving. De in 2015 gedane acquisities en/of verworven meerderheidsbelangen hebben dus

geen invloed op de cijfers. Het gaat hier om enkele ondernemingen, die volgens onze inventarisatie geen significante invloed hebben op de totaalcijfers. In 2015 vonden geen desacquisities plaats, die invloed hebben op de verslaggeving.

CSR-Strategie

Onze herziene CSR-Strategie is opgesteld op basis van marktonderzoek, best practices en de strategie van VolkerWessels. Wij conformeren ons aan de internationaal erkende richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI, versie 4). In 2014 zijn wij overgegaan op de GRI 4. Vanaf dit moment rapporteren wij conform de GRI 4 in accordance optie 'Core'.

De GRI-tabel kunt u vinden op de website. De CSR strategie van de Britse werkmaatschappijen is echter wel in lijn gebracht met de concernstrategie. In de strategie voor het Verenigd Koninkrijk zijn dertien thema's geselecteerd, die licht afwijken van de Nederlandse definities. Ten aanzien van de thema's 'Integriteit', 'Veiligheid' en 'Grondstoffen' is er een afwijking van de definities. Dit zal indien van toepassing worden toegelicht in het desbetreffende onderdeel van dit verslag.

In 2015 zijn de doelstellingen voor het thema 'Veiligheid' aangevuld met twee nieuwe doelstellingen. Eén van de doelstellingen voor 'Integriteit' is daarnaast aangepast, zoals beschreven in dit Hoofdstuk Integriteit. De doelstelling voor het aantal energienotulwoningen is verhoogd naar 600 in 2016 en 2.000 in 2020.

Readiness assessment

VolkerWessels heeft in 2014 enkele nieuwe ketendoelstellingen geformuleerd, waarmee we het gebruik van primaire grondstoffen in de keten terugdringen en tegelijkertijd het hoogwaardig hergebruik van materiaal stimuleren. In 2015 hebben we bij een deel van onze bedrijven een nulmeting gedaan omtrent deze cijfers en hier een readiness assessment over laten uitvoeren. Aan de hand van de verbeterpunten uit deze assessment zal in 2016 een nulmeting over 2015 en een prestatie meting en -monitoring over 2016 worden gedaan. Het gaat hierbij over de ketendoelstellingen m.b.t. beton, asfalt en staal en de bijbehorende CO₂-uitstoot in de keten.

Gegevensverzameling

Voor het op uniforme wijze verzamelen van gegevens hebben wij een rapportagehandboek samengesteld voor Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Voor het berekenen van de CO₂-footprint van zowel onze Nederlandse als Britse bedrijfsactiviteiten, passen we de richtlijnen en emissiefactoren toe die door SKAO worden gehanteerd. Vanaf 1 januari 2016 zijn de CO₂-emissiefactoren van het SKAO Handboek 3.0 van kracht. Dit zorgt voor een (minimale) afwijking in de CO₂-uitstoot ten opzichte van de voorgaande richtlijn (SKAO handboek 2.2). Daarom wordt de CO₂-uitstoot vanaf 2013 met terugwerkende kracht berekend met handboek 3.0, zodat de vergelijking ten opzichte van voorgaande jaren zuiver is.

Dit jaar is er extra aandacht besteed aan het registreren van inleenkrachten. Dit heeft tot gevolg gehad dat het aantal beschikbare uren

is gestegen. Enkele van onze bedrijven berekenen hun veiligheids- en gezondheids-cijfers conform werkdagen in plaats van kalenderdagen. We hebben een impactanalyse gemaakt van de maximale afwijking die dit in de cijfers veroorzaakt. Deze blijkt niet significant. Vanwege een andere berekening van het aantal beschikbare dagen (200 versus 365 dagen) is er een effect op het verzuimpercentage.

Eventuele herberekeningen en definitieve wijzigingen zijn in de tekst en voetnoten toegelicht. De grondstofcategorie 'zand en mineralen' bleek in eerdere jaren niet juist te consolideren naar de totale hoeveelheid afvalstoffen. De cijfers voor afval zijn daarom met terugwerkende kracht vanaf 2013 aangepast. VolkerWessels maakt sinds 2014 gebruik van het datamanagementsysteem 'CSR Report' van CO₂-management om alle duurzaamheidsgegevens te verzamelen.

Met de overstap naar dit systeem werkt VolkerWessels continu aan het doel haar gegevensverzameling, validatie en analyse continu verder te verbeteren en te professionaliseren. Als onderdeel van de overstap is er een kwaliteitsverbetering doorgevoerd voor de cijfers over 2013, wat heeft geleid tot een restatement over de cijfers over 2013. Vanaf 2015 worden de gegevens op kwartaalbasis intern gevalideerd, met als doel hogere betrouwbaarheid van de cijfers en het creëren van meer bewustzijn binnen de gehele organisatie. Hiermee voert VolkerWessels uitgebreide interne audits uit op de duurzaamheids-cijfers. Op basis hiervan verbeteren wij de betrouwbaarheid van onze duurzaamheids-

cijfers continu. Daarnaast maken we voor financiële gegevens, medewerkersgegevens en veiligheidsgegevens gebruik van Horizon.

Monitoring

Afgelopen jaren hebben we ingezet op het robuuster maken van ons monitoringssysteem. Meer en betere gegevens leiden daarbij tot betrouwbaardere cijfers. Dit zien we terug bij onder andere de afvalcijfers, CO₂ en veiligheid. Steeds vaker werken we met correcte cijfers in plaats van conservatieve schattingen. Verbetering van de cijfers is daarmee deels aan prestaties en deels aan het verbeterde monitoringssysteem toe te schrijven.

Daarnaast hebben vanaf 2015 de monitoring en evaluatie van de belangrijkste indicatoren per kwartaal in plaats van per jaar plaatsgevonden en worden deze cijfers in de directie met de Raad van Bestuur besproken. Omdat we er niet in zijn geslaagd om betrouwbare data over 2014 te verzamelen, hebben we ervoor gekozen om het basisjaar alleen voor deze doelstellingen te wijzigen naar 2015 en 2015 als nulmeting te nemen.

Toekomst verslaggevingsbeleid

Wij hebben de intentie om in de toekomst een pilot te starten om de reikwijdte uit te breiden naar Canada en de Verenigde Staten. Daarnaast zijn we in 2015 een traject gestart om meer inzicht in de keten te krijgen en hier beleid op te formuleren, onder andere binnen het onderwerp 'Grondstoffen' op het gebied van asfalt, beton, hout en staal. Hierop wordt in het begin van 2016 een readiness assessment uitgevoerd. Om de meerwaarde en impact van het duurzaamheidsbeleid beter te kunnen

communiceren brengen we de monetaire waarde van ons beleid in kaart, zowel op economisch, ecologisch als sociaal gebied.

Externe Assurance

Om de betrouwbaarheid van onze cijfers te borgen hebben wij KPMG gevraagd onze verslaglegging over Nederland en het Verenigd Koninkrijk te verifiëren en een assurance rapport af te geven (zie bijlage Assurance). Dit heeft zij gedaan voor bepaalde data uit de thema's 'Veiligheid', 'CO₂', 'Grondstoffenbeheer' en 'Integriteit' (zie Bijlage Duurzaamheidscijfers).

Daarnaast heeft KPMG een Readiness Assessment uitgevoerd voor nieuwe KPI's voor social return, grondstoffen, recycling en Scope 3 emissies.

Monetariseren

Het monetariseren van de impact van onze werkzaamheden op zowel de maatschappij als VolkerWessels biedt geloofwaardigheid, draagvlak en een gesprekskader voor het verduurzamen van ons beleid en onze projecten. We richten ons hierbij dit jaar op enkele van de meest duurzame projecten en doelstellingen. De bedragen zijn indicatief en gebaseerd op aannames. In 2016 richten wij ons samen met enkele stakeholders en maatschappelijke partijen op het verder uitdiepen en monetariseren van onze impact op binnen het thema 'Levenskwaliteit'. De aannames, berekeningen en gebruikte bronnen kunt u vinden op onze website¹.

Feedback

Heeft u feedback of vragen over ons duurzaamheidsverslag, dan kunt u contact opnemen met csr@volkerwessels.com.

¹ www.volkerwessels.com

Assurance

OVER DIT VERSLAG ASSURANCE

Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant

Aan de lezers van het Duurzaamheidsverslag 2015 van Koninklijke Volker Wessels Stevin N.V.

Conclusie

Wij hebben informatie over geselecteerde indicatoren en bijbehorende toelichting voor de thema's CO₂, grondstoffen, veiligheid & gezondheid en integriteit voor zowel de Nederlandse als de Engelse activiteiten, aangemerkt met een (*) in het Duurzaamheidsverslag 2015 (hierna: de indicatoren) van Koninklijke Volker Wessels Stevin N.V. (hierna VolkerWessels) beoordeeld.

Uit onze werkzaamheden is niet gebleken dat de informatie over de indicatoren niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, in overeenstemming is met de interne rapportagecriteria zoals beschreven in het hoofdstuk 'Over dit verslag'.

Rapportage inzake consistentie

Wij rapporteren, voor zover wij dat kunnen beoordelen, dat de duurzaamheidsinformatie in de overige delen van het Duurzaamheidsverslag 2015 verenigbaar is met de informatie over de indicatoren.

Ter vergelijking opgenomen data niet onderzocht

Op de in het Verslag opgenomen vergelijkende data voor de geselecteerde indicatoren met betrekking tot 2011 van het Verenigd Koninkrijk is geen assurance uitgevoerd. Derhalve

verstrekken wij geen zekerheid over deze ter vergelijking opgenomen data.

De basis voor onze conclusie

We hebben onze opdracht uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 3810N: "Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen". We verstrekken geen zekerheid bij de haalbaarheid van de doelstellingen, verwachtingen en ambities van VolkerWessels.

Onze verantwoordelijkheden op grond van Standaard 3810N en de uitgevoerde werkzaamheden zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de indicatoren'.

Wij zijn onafhankelijk van VolkerWessels zoals vereist in de "Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten" (ViO) en andere relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Daarnaast hebben wij voldaan aan de "Verordening gedrags- en beroepsregels accountants" (VGBA).

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Verantwoordelijkheden van de Directie van VolkerWessels voor de indicatoren

De Directie is verantwoordelijk voor het opmaken van de verslaggeving over de indicatoren in overeenstemming met de interne rapportagecriteria zoals beschreven in het hoofdstuk 'Over dit verslag'. De indicatoren in het Duurzaamheidsverslag 2015 moeten

worden beschouwd in samenhang met deze criteria.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de indicatoren mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de indicatoren

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van de assurance-opdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor onze conclusie.

Wij passen de "Nadere voorschriften accountantskantoren ter zake van assurance-opdrachten (RA)" toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, accountantsstandaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Onze opdracht is uitgevoerd met een beperkte mate van zekerheid. De werkzaamheden bij een opdracht met beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en zijn verschillend van aard en timing en geringer in diepgang dan de werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid.

De geselecteerde werkzaamheden zijn gebaseerd op ons begrip van de indicatoren en andere opdrachtomstandigheden, alsook van onze overwegingen inzake gebieden waar zich mogelijk afwijkingen van materieel belang kunnen voordoen. Wij hebben de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- het afnemen van interviews met medewerkers die verantwoordelijk zijn voor het analyseren en rapporteren van de indicatoren;
- het evalueren van de systemen en processen voor informatieverzameling, interne controles en verwerking van de informatie over de indicatoren;
- het bezoeken van drie locaties in Nederland en één locatie in het Verenigd Koninkrijk met als doel het beoordelen van de betrouwbaarheid van de indicatoren voor die locaties;
- het beoordelen van interne en externe documentatie, op basis van deelwaarnemingen, om te bepalen of de data en de bijbehorende toelichtingen voor de indicatoren adequaat zijn onderbouwd;
- een analytische beoordeling van de data en trends met betrekking tot de geselecteerde indicatoren.

Amsterdam, 16 maart 2016

KPMG Sustainability,
Onderdeel van KPMG Advisory N.V.

W.J. Bartels RA, partner

Bijlage Duurzaamheidscijfers

OVERDIT VERSLAG BIJLAGE DUURZAAMHEIDSCIJFERS

VEILIGHEID

Ziekteverzuimpercentage

	2015	2014	2013	2012	2011
VolkerWessels	3,2%	3,8%			
Nederland*	3,9%	4,8%	5,6%	5,2%	5,8%
Bouw & vastgoed	3,7%	5,8%	7,3%	5,0%	6,1%
Infrastructuur	3,8%	4,1%	5,0%	5,6%	6,4%
Energie & Telecom	4,3%	4,9%	4,9%	4,5%	5,5%
VolkerWessels Concernkantoor	2,6%	1,6%	1,8%	2,5%	1,2%
Verenigd Koninkrijk*	1,4%	1,4%	1,0%	1,4%	

Ongevallen die hebben geleid tot verzuim

VolkerWessels	155	145			
Nederland*	113	115	125	145	195
Bouw & vastgoed	46	30	32	54	74
Infrastructuur	47	57	67	66	92
Energie & Telecom	20	28	26	24	29
VolkerWessels Concernkantoor	0	0	0	1	0
Verenigd Koninkrijk*	16	15	16	23	
Canada	9	14			
Verenigde Staten	3	1			

Aantal bedrijfsongevallen met dodelijke afloop

VolkerWessels	0	1			
Nederland*	0	1	2 ²	0	0
Verenigd Koninkrijk*	0	0	0	0	
Canada	0	0			
Verenigde Staten	0	0			

IF-cijfer (Incident Frequency rate)¹

VolkerWessels	5,3	5,2			
Nederland*	5,1	5,2	7,2	8	10,1
Verenigd Koninkrijk*	3,7	3,7	4,9	5,6	
Canada	6,3	9,0			
Verenigde Staten	10,3	4,2			

Aantal medewerkers van onderaannemers deelgenomen aan WAVE-workshops

5.289

GRONDSTOFFEN

	2015	2014	2013	2012	2011
Percentage duurzaam hout gebruikt	97%	92%	70%		
Scheidingspercentage in bouw- en sloopafval*	64,8%	65,0% ⁵	70,9%	57,0%	56,5%
Totaal gewicht afval (tonnen)*					
Nederland	60.450	61.410 ⁴	107.466	80.472	
Verenigd Koninkrijk	345.000	377.120 ⁴	577.205	609.523	
Gevaarlijke stoffen ingezameld en verwerkt (kg)					
Nederland	375.610	550.780	649.248	625.447	502.877
Verenigd Koninkrijk	1.290.000	9.410.000	20.321.359	11.026.757	

WERKGELEGENHEID**Personeelsbezetting naar leeftijd en geslacht (man/vrouw)
(inclusief Verenigd Koninkrijk)**

<21	127/33	78/17	136/21	115/28	225/23
22-25	510/104	453/93	528/96	581/96	595/90
26-30	1172/209	995/177	1.122/181	1091/183	1113/173
31-35	1218/196	2.395/224	1.313/254	1306/256	1336/209
36-40	1353/170	1.236/203	1.442/228	1493/238	1555/251
41-45	1713/213	1.618/263	1.772/286	1765/295	1762/250
46-50	1905/181	1.683/175	1.863/213	1866/222	1877/213
51-55	1860/124	1.649/129	1.726/137	1669/126	1662/116
56-60	1533/87	1.512/78	1.524/102	1507/108	1553/155
61-65	752/47	650/47	636/52	581/40	494/30
65>	15/8	19/6	32/4	23/4	17/2
Totaal fulltime/parttime per geslacht	12.158/1.372	12.062/1.637	11.871/1.464	11.997/1.595	12.189/1.512
Nederland					
Mannen fulltime/parttime	94,0%/6,0%	93,0%/7,0%	94,1%/5,9%	94,4%/5,6%	
Vrouwen fulltime/parttime	40,5%/59,5%	32,3%/67,7%	33,1%/66,9%	33,1%/66,9%	
Verenigd Koninkrijk					
Mannen fulltime/parttime	99,7%/0,3%	99,0%/1,0%	98,1%/1,9%	99,5%/0,5%	
Vrouwen fulltime/parttime	84,3%/15,7%	81,4%/18,6%	81,1%/18,9%	82,1%/17,9%	
Percentage vrouwen dat deelnam aan de Management Ontwikkelings Leergang (MOL)	6,3%				

	2015	2014	2013	2012	2011
Verhouding in- en uitstroom van mannen en vrouwen (Nederland)					
Mannen instroom	82,4%	81,3%	84,3%	79,9%	85,4%
Vrouwen instroom	17,6%	18,7%	15,7%	20,1%	14,6%
Mannen uitstroom	81,0%	82,9%	85,5%	86,8%	85,6%
Vrouwen uitstroom	19,0%	17,1%	14,5%	14,2%	14,4%
Personeelsbezetting naar diensttijd en geslacht (man/vrouw) (inclusief Verenigd Koninkrijk)					
<2	134/375	2060/444	1.806/390	1705/381	2032/351
2-5	2712/356	2300/425	2.521/424	2884/451	3078/437
6-10	2452/245	2212/293	2.147/258	1885/257	1684/232
11-20	2279/240	2194/306	2.449/332	2474/340	2408/291
21-30	1584/70	2145/109	1.864/110	1779/109	1744/106
31>	3038/45	1156/55	1.307/60	1270/57	1243/55
Inzet Social Return Doelgroep					
Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt ingezet: PSO-score	1,2%				
Gemiddeld aantal uren training per medewerkers					
Nederland	17	23	21	22	21
Verenigd Koninkrijk	16	12	24	29	
Besteed bedrag aan training per medewerker (in euro)					
Nederland	720	693	783	760	673
Verenigd Koninkrijk	390	416	608	448	
Percentage van de medewerkers dat regelmatig een gesprek heeft gehad over prestatie- en loopbaanontwikkeling					
Nederland	73%	73%	73%	73%	66%
Verenigd Koninkrijk	50%	47%	46%	64%	
Aantal cursisten VolkerWessels Academy	278	199	573	706	849

CO₂ EN ENERGIE

CO₂-emissies per scope (kilotonnen)^{1,3}

Nederland	141,8	157,7	178,8	182,8	180,8
Scope 1	131,9	147,7	160,0	156,9	155,2
Scope 2	9,8	10,0	18,9	20,1	19,2
Verenigd Koninkrijk	30,8	25,3	24,7		
Scope 1	22,5	19,1	17,5	16,4	
Scope 2	8,4	6,2	7,2	1,2	

	2015	2014	2013	2012	2011
CO₂-emissies per sector (Nederland)³					
Bouw & Vastgoed	19,2	18,4	21,1	25,5	27,3
Infrastructuur	98,3	106,6	124,5	125,9	122,2
Energie & Telecom	24,3	32,7	33,3	30,4	29,3
VolkerWessels Concernkantoor	0,0	0,0		1,0	1,9
CO₂-emissies per bron					
Vervoer	42,9%	36,9%	52,6%		
Asfaltcentrales	27,2%	19,0%	29,2%		
Gebouwen	6,5%	3%	7,6%		
Projecten	23,4%	41,1%	10,6%		
Aantal energienotuloze woningen	448				
OMGEVINGSMANAGEMENT					
Aantal bouwplaatsen aangemeld bij 'Bewuste Bouwers'	171	138	98	72	36
Projecten gecertificeerd volgens het 'Considerate Constructors Scheme' in het Verenigd Koninkrijk	44	61	47	50	
BIODIVERSITEIT					
Aantal unieke projecten met minstens twee biodiversiteitsmaatregelen	>20				
INTEGRITEIT					
Aantal meldingen bij een vertrouwenspersoon⁴					
Nederland	33	49	50	30	21
Verenigd Koninkrijk	11	8	13	20	
Aantal meldingen die hebben geleid tot ontslag⁵	13	16	10	6	5
Aantal meldingen van het vermoeden van overtreding van de Mededingingswet⁶	0	1	0	0	0
Gebruikmaking van de klokkenluidersregeling⁷					
Nederland	3	3	1	0	1
Verenigd Koninkrijk	1	3	2	0	
Aantal deelnemende medewerkers aan Integriteitsworkshops, onder andere in het Introductieprogramma van VolkerWessels en overige bijeenkomsten⁸	1.188	1798	462	502	340

⁴ Hierover heeft KPMG assurance verleend.

⁵ Dit jaar is er extra aandacht besteed aan het registreren van inleenkrachten. Dit heeft tot gevolg gehad dat het aantal beschikbare uren is gestegen. Enkele van onze bedrijven berekenen hun veiligheids- en gezondheidscijfers conform werkdagen in plaats van kalenderdagen. We hebben een impactanalyse gemaakt van de maximale afwijking die dit in de cijfers veroorzaakt. Deze blijkt niet significant.

⁶ Eén van deze twee dodelijke ongevallen vond plaats bij een onderaannemer.

⁷ De CO₂-uitstoot voor 2013 en 2014 is naar aanleiding van de vernieuwde CO₂-emissie factoren uit de SKAO 3.0 richtlijnen herberekend, waardoor deze cijfers iets lager zijn uitgekomen dan eerder gerapporteerd.

⁴ Afvalcijfers 2014 zijn naar aanleiding van voortschrijdend inzicht naar boven toe aangepast ten opzichte van voorgaande publicatie. Dit heeft voor het Verenigd Koninkrijk geleid tot een significante stijging (ruim 9%), voor Nederland is de stijging gering en niet significant.

⁵ Het scheidingspercentage voor 2014 is herberekend op basis van alle afvalstromen in overeenstemming met de methode gebruikt voor 2015. Voorheen werd hiervoor alleen SITA informatie gebruikt.

Begrippenlijst

OVER DIT VERSLAG BEGRIPPENLIJST

Aantal gewerkte uren

Aantal gewerkte uren is het totaal aantal gewerkte uren van VolkerWessels medewerkers inclusief ingeleende medewerkers. Hiervoor wordt (1) het aantal gewerkte uren door eigen medewerkers en (2) het aantal gewerkte uren door inleenkrachten geregistreerd. Registreren bedrijven de werkelijk gewerkte uren (van eigen medewerkers of inleen) niet, dan moet het aantal eigen medewerkers standaard vermenigvuldigd worden met 1600 uur per jaar.

Afval

Een combinatie van reststromen, welke hergebruikt, gerecycled, verwerkt, verbrand met terugwinning van energie of gestort wordt. Oftewel, de stromen die naar de afvalverwerker gaan.

Algemene inkoopvoorwaarden

De algemene bepalingen waarin is vastgelegd onder welke condities VolkerWessels producten en/of diensten van haar toeleveranciers afneemt. Deze voorwaarden worden zoveel mogelijk van toepassing verklaard bij het afsluiten van overeenkomsten met andere partijen.

Bedrag training

Totaal bedrag besteed aan interne en externe training, excl. btw, incl. materiaalkosten, uren etc., excl. reiskosten.

Bedrijfsongeval

Een ongeval tijdens en door de uitoefening van betaalde arbeid, uitgezonderd ongevallen tijdens woon-werkverkeer. Bedrijfsongevallen gebeuren dus tijdens werktijd, maar niet alle ongevallen tijdens werktijd worden tot bedrijfsongeval gerekend. Enkel als het ongeval ook door het werk wordt veroorzaakt spreken we van een bedrijfsongeval, dit in afwijking van de eerder gehanteerd CBS-definitie. Het gaat hierbij zowel om dodelijke ongevallen als om ongevallen met verzuim op het werk. NB: Ongevallen tijdens dienst-reizen vallen wel onder bedrijfsongevallen.

Bedrijfsongeval met verzuim

Bedrijfsongeval met verzuim is een bedrijfsongeval leidend tot een verzuim van langer dan één dag, de dag van het ongeval niet meegerekend door de betrokken persoon (VolkerWessels medewerker of ingeleende medewerkers). NB: Weekenddagen tellen hierin dus niet mee. Vindt een bedrijfsongeval op vrijdag plaats en meldt de werknemer zich maandag weer beter, dan geldt dit als een bedrijfsongeval zonder verzuim.

Bewuste Bouwers

Een keurmerk welke een impuls geeft aan de relatie van bouwplaatsen met hun omgeving. Het keurmerk stimuleert goede communicatie met de omgeving van bouwlocaties en maakt de professionaliteit op bouwplaatsen zichtbaar. Initiatiefnemers van 'Bewuste Bouwers' zijn VolkerWessels, BAM, Ballast Nedam en Strukton.

Biodiversiteit

Onder biodiversiteit verstaan we de verscheidenheid aan levensvormen binnen een ecosysteem of zelfs op de gehele planeet.

Bouw- en sloopafval

Bestaat uit de ongesorteerde fractie van grondstoffen, welke tijdens werkzaamheden op een bouw of sloopproject vrijkomen. Op deze fractie moet nog een sorteerbewerking worden toegepast, waardoor er zuivere grondstoffen ontstaan, welke direct toepasbaar zijn bij de eindverwerker. Exclusief asbesthoudende/-gelijkende materialen, eterniet materialen, dakrenovatie afval, zand, grond en puin.

BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method)

Beoordelingsmethode om de duurzaamheidsprestaties van gebouwen te bepalen. BREEAM stelt een standaard voor een duurzaam gebouw en geeft vervolgens aan welk prestatieniveau het onderzochte gebouw heeft. Het doel is gebouwen te analyseren en een duurzaamheidslabel (pass, good, very good, excellent en outstanding) te geven.

BVGO (Bouw & Vastgoed)

Afkorting voor de sector 'Bouw en Vastgoed-ontwikkeling' binnen VolkerWessels.

CO₂ footprint

De totale hoeveelheid broeikasgas die in een bepaalde periode is uitgestoten, door in dit geval VolkerWessels.

CO₂

Een gas dat onder andere wordt uitgestoten door het verbranden van fossiele brandstoffen (brandstoffen zoals steenkolen en van aardolie gemaakte producten). CO₂ is het gas dat voor een groot deel een bijdrage levert aan het broeikaseffect.

Conversiefactor

De conversiefactor is voor elke energiestroom en elke brandstof verschillend. Hiermee wordt de CO₂-uitstoot berekend. De gehanteerde conversiefactoren door VolkerWessels in 2015 zijn gebaseerd op het CO₂-Prestatieladder Handboek 3.0. Vanaf 1 januari 2016 zijn de CO₂-emissiefactoren van het SKAO Handboek 3.0 van kracht. Dit zorgt voor een (minimale) afwijking in de CO₂-uitstoot ten opzichte van de voorgaande richtlijn (SKAO Handboek 2.2). Daarom wordt de CO₂-uitstoot met terugwerkende kracht berekend met Handboek 3.0, zodat de vergelijking ten opzichte van voorgaande jaren zuiver is.

CSR (Corporate Social Responsibility)

De Engelse term voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

Dodelijk bedrijfsongeval

Dodelijk bedrijfsongeval is een bedrijfsongeval dat onmiddellijk of binnen 30 kalenderdagen na het ongeval leidt tot het overlijden van de betrokken persoon. De betrokken persoon betreft alleen VolkerWessels medewerkers of ingeleende medewerkers.

FSC Hout

Hout/papier met het FSC-keurmerk van de Forest Stewardship Council. Dit geeft aan dat het hout afkomstig is uit een bos, dat door de FSC-organisatie onafhankelijk is beoordeeld als een goed beheerd bos volgens normen voor milieu, sociale omstandigheden en economie.

Gebouw

Een pand dat permanent (niet specifiek voor een project) door een bedrijf gebruikt wordt als kantoor, loods, productielocatie, etc.

Gemiddeld aantal medewerkers	Kan worden bepaald door het gemiddelde te nemen van het ultimo aantal medewerkers over een bepaalde periode, in dit geval per jaar.
GRI (Global Reporting Initiative)	Internationaal erkende standaard voor duurzaamheidsverslaglegging.
Grondstof	De stroom die van werk terug naar eigen werk gaat (ofwel; handelsstromen 'tussen' de eigen werken). Bijvoorbeeld: puin, asfalt (met uitzondering van teerhoudend asfalt), beton.
Grondstoffenbeheer	Staat voor de wijze waarop wij als concern willen omgaan met onze grondstromen. Het verminderen en scheiden van onze reststromen, zodat het optimaal kan worden hergebruikt door onszelf of een andere partij, heeft de prioriteit.
HERA-SYSTEM (Highly Ecological Recycling Asphalt)	Nieuwe technologie voor de recycling van asfalt, ontwikkeld door kws Infra.
Hergebruik	Zonder enige verwerking of transformatie (fles blijft fles). Bijvoorbeeld: zand, klei, grind.
HR(M)	Human Resources (Management)

Inleenkrachten	Inleenkrachten zijn tijdelijke medewerkers. Bijvoorbeeld: uitzendkrachten, gedetacheerden, werkend onder de regie van VolkerWessels, maar niet beschikkend over een arbeidsovereenkomst met VolkerWessels of een onderaanemingsovereenkomst.
Innovatie	De ontwikkeling van een nieuw of verbeterd product, concept of dienst. De innovatie is voor zowel het bedrijf als de markt waarvoor zij bestemd is, vernieuwend. Een duurzame innovatie voegt bovendien waarde toe aan het milieu en krijgt binnen VolkerWessels het onderscheidende label 'PlanetFit'.
Medewerker	Een persoon in dienst van een VolkerWessels werkmaatschappij, met inbegrip van personen die zijn verhuurd (gedetacheerd) aan een andere VolkerWessels werkmaatschappij.
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NGO (niet-gouvernementele organisatie)	Een organisatie die onafhankelijk is van de overheid en zich op een of andere manier richt op een verondersteld maatschappelijk belang.
Omgevingsmanagement	Acties die gericht zijn op de omgeving, waarbij externe partijen betrokken en gekend worden, zoals bewoners, weggebruikers, bedrijven, media, milieubewegingen, etc.

Ongevallenfrequentie (IF)

Ongevallenfrequentie (IF) is het aantal bedrijfsongevallen met verzuim (of dodelijk) vermenigvuldigd met één miljoen (uur) gedeeld door het aantal gewerkte uren.

PEFC Hout

Hout/papier van het Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC) dat bijdraagt aan het bevorderen van duurzaam bosbeheer.

PlanetFit

Het label dat staat voor duurzame, innovatieve oplossingen van VolkerWessels. Een product, concept of dienst is 'PlanetFit' als het aantoonbaar waarde toevoegt aan de markt en het milieu. Het moet dus financieel rendabel zijn, maar ook aantoonbaar de (negatieve) impact op het milieu verminderen. Een innovatie is pas 'PlanetFit' na formele toetsing door het Platform CSR en daarmee het hebben verkregen van een PlanetFit-certificaat voor de betreffende innovatie.

Platform CSR

Intern adviesorgaan van VolkerWessels op het gebied van ons Corporate Social Responsibility beleid.

PlusWoning

Woning gebouwd onder het label 'PlusWonen', dat staat voor het duurzame bouwconcept ontwikkeld door VolkerWessels.

Project

Een tijdelijke locatie waarop een werk gerealiseerd wordt.

Reststroom

Het gedeelte van de afvalstroom van particulieren, instellingen en bedrijven dat overblijft nadat alle bruikbare en recyclebare afvalstromen uit de hoofdstroom zijn genomen. Binnen VolkerWessels is de reststroom datgene dat overblijft nadat de gangbare grondstoffen (bijvoorbeeld: (beton)granulaten, metalen, papier, karton, zand en hout) uit de hoofdstroom genomen zijn.

Scheidingspercentage

Geeft aan welk percentage van het totale bouw- en sloopafval is gescheiden in de verzameling en verwerking van het afval (op locatie). Het scheidingspercentage wordt bepaald door:

$$\frac{\text{Totaal afval (ton)} - \text{bouw- en sloopafval (ton)}}{\text{Totaal afval (ton)}} \times 100 \%$$

Scope 1, 2, 3 (SKAO)

Scope 1 – Directe emissies door de eigen organisatie, zoals bijvoorbeeld emissies door eigen gasgebruik en emissies veroorzaakt door het eigen wagenpark.

Scope 2 – Indirecte emissies die ontstaan door de opwekking van elektriciteit die de organisatie gebruikt, zoals emissies door centrales die deze elektriciteit leveren.

Scope 3 – Betreft overige indirecte emissies. Deze zijn een gevolg van de activiteiten van de organisatie, maar komen voort uit bronnen die geen eigendom van de organisatie zelf zijn noch beheerd worden door de organisatie. Voorbeelden zijn emissies voortkomende uit de productie van ingekochte materialen, de verwerking van afval en het gebruik van door het bedrijf aangeboden/verkochte werk, dienst of levering. Door VolkerWessels worden voornamelijk emissies door vliegreizen gerapporteerd.

SKAO

Afkorting voor de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen. Deze stichting is verantwoordelijk voor alle zaken wat betreft de CO₂-Prestatieladder, namelijk het gebruik, de doorontwikkeling, het beheer van het certificeringsschema en verbreding van deelnemende sectoren.

Social return

VolkerWessels verstaat onder social return elke inspanning die het vanuit haar bedrijfsvoering of vanuit het uitvoeren van projecten mogelijk maakt om mensen met een arbeids handicap en/of afstand tot de arbeidsmarkt te laten participeren op de arbeidsmarkt.

Toeleveringsketen

Wordt de keten van alle bedrijfsactiviteiten bedoeld, die nodig zijn om aan de vraag naar producten of diensten te voldoen, vanaf de exploitatie van grondstoffen tot de uiteindelijke leveringen aan de eindgebruiker.

Uren training

Totaal aantal uren training dat een medewerker heeft gehad, zowel intern als extern.

VCA certificaat

Staat voor Veiligheids-Checklist Aannemers. Een bedrijf dat een vca-certificaat bezit heeft een intern plan over veiligheids-, gezondheids- en milieuaspecten.

Woning

Een eenheid voor een woning, inclusief appartementen.

Ziekteverzuimpercentage

Ziekteverzuimpercentage geeft aan welk deel van de arbeidscapaciteit in een bepaalde periode wegens verzuim verloren is gegaan. Het is de meest gebruikte maat om het verzuim binnen een organisatie te typeren. In tegenstelling tot eerdere jaren gebruiken we hierin de vca-definitie. Hierbij worden medewerkers en inleen meegenomen, onderaannemers en derden niet.

Ziekteverzuimpercentage ten gevolge van ongevallen

Het totaal aantal verzuimde werkdagen ten gevolge van ongeval / totaal kalenderdagen x 100%.

Colofon

OVERDIT VERSLAG COLOFON

VolkerWessels

Podium 9
3826 PA Amersfoort

Postbus 2767
3800 GJ Amersfoort

T +31 88 186 61 86
E informatie@volkerwessels.com
I www.volkerwessels.com

Uw reacties op ons duurzaamheidsverslag ontvangen
we graag op csr@volkerwessels.com

Samenstelling

VolkerWessels | Corporate Social Responsibility
Primum BV, Amersfoort
Domani BV, Weesp

Fotografie

Carel Kramer
Rindert van den Toren
Edwin Westhoff

Publicatiedatum

17 maart 2016 (digitaal)

Het financieel verslag is beschikbaar op
<http://www.volkerwessels.com/nl/financieel/jaarverslag-2015>

Er is een Engelse versie van dit verslag beschikbaar
als pdf op <http://en.volkerwessels.com/en/financial>

An English translation of this report is available as a
pdf at <http://en.volkerwessels.com/en/financial>

In case of textual contradictions, the Dutch version
shall prevail

Het Duurzaamheidsverslag is beschikbaar op
<http://www.volkerwessels.com/nl/corporate-responsibility>

VolkerWessels
Podium 9
3826 PA Amersfoort

Postbus 2767
3800 GJ Amersfoort

T +31 88 186 61 86
E informatie@volkerwessels.com
I www.volkerwessels.com